HEDENDAAGSCHE VADERLANDSCHE BIBLIOTHEEK, VAN WETENSCHAP, KUNST EN SMAAK.

Beproeft alle dingen: behoudt het goede.

VOOR HET JAAR 1811.

EERSTE STUK.

B204

Te AMSTERDAM, voor
MARTINUS DE BRUIJN,
Te bekomen, bij
J. H. DUISDEIKER,
Boekverkooper, achter de Nieuwe Kerk, tusschen het Plein *Napoléon* en de Graveſtraat, N°. 10.
MDCCCXI.

TE AMSTERDAM,
Gedrukt ter Boekdrukkerije van TERMEULEN en BREEMAN.

KONINKLIJKE
BIBLIOTHEEK

Vaticiniorum Jesajae volumen postremum a Cap. XL usque ad LXVI. — Hebraica ad numeros recensuit, versionem et notas adjecit E. J. GREVE, LL. OO. et Antiq. Jud. Prof. Ord. in Academia Franequerae. — Accedit interpretatio Belgica. — Volumen prius. Continens carmina a Cap. XL ad LVI. 9. Prostant Amsterodami, apud *W. Brave*, 1810. 304 Pagg. Const. *f* 6 - : - :

Dat is:

De Voorzeggingen van Jesaia, laatste gedeelte van Hoofdst. XL tot LXVI. Naar de verzenmaat oordeelkundig behandeld, met eene vertaling en aanmerkingen van E. J. GREVE, *gewoon Hoogl. in de OO. talen en Hebr. Oudheden op de Hoogeschool van Franeker.* —— *Hier komt bij eene Nederduitsche Vertaling.* —— *Eerste Deel, bevattende de gedichten van Hoofdst. XL tot LVI.* 9.

De Franeker Hoogleeraar E. J. GREVE levert hier het eerste gedeelte van een Werk, waardoor hij den roem van Oostersche Taalkennis en Oordeelkunde van onze SCHULTENSEN, SCHROEDERS, SCHEIDIUSSEN, op welke namen de Nederlanders zich beroemen kunnen en mogen, evenaart en op zijde streeft.

Tot hiertoe was de Prosodie en Verzenmaat der Hebreeuwsche Dichters voor ons onder de verlorene kundigheden te rekenen, en slechts door weinigen, doch met eenen min gelukkigen uitslag, derzelver herstelling beproefd. De Hoogleeraar GREVE, van wiens schrandere oordeelkunde in het herstellen van den oorspronkelijken Tekst, en het nasporen van deszelfs echte en ware lezing wij, zoo met betrekking tot den *Griekschen* Tekst des Nieuwen als den Hebreeuwschen des Ouden Testaments in 's Mans vorige Werken de duidelijkste bewijzen hebben, heeft aan dit moeijelijk onderwerp eene verbazende en taaije vlijt, met inspanning van alle krachten, besteed, en is daarin in zoo verre gelukkig geslaagd, dat hij zich in staat gevoeld heeft, om van den uitslag van zijnen arbeid te dezen

gebruik te kunnen maken in de Oordeelkunde, ter zuivering en herstelling van de oorspronkelijke lezing in Hebreeuwsche Dichtstukken, en in dit tegenwoordig Werk, bijzonder, in de Dichtstukken van JESAIA, die zoo voortreffelijk en in meer dan één opzigt zoo belangrijk zijn.

Wij zullen, ten einde onze Lezers met dit Werk nader bekend te maken, vooraf opgeven deszelfs inrigting en schikking. Het is gedrukt in een Quartoformaat, doch gekeerd, op de wijze als Muzijkboeken dikwijls zijn ingerigt. Deze vorm is door den Hoogleeraar verkozen, omdat hij den Tekst op den regel wilde gedrukt hebben, hetwelk de voet- en verzenmaat der gedichten vereischte, waar naast hij nog de verschillende lezingen plaatsen wilde, waartoe het gewone Quarto-formaat geene ruimte liet. Het is jammer, dat dit niet anders heeft kunnen geschikt worden; daar men niet ontkennen kan, dat de tegenwoordige vorm, al ware het slechts door de ongewoonheid, iets onbehagelijks voor het oog heeft. Misschien had men het hoofdoogmerk, met behouding van den gewonen vorm, kunnen bereiken, indien men hetgeen nu op den kant geplaatst is, aan den voet der Bladzijden geplaatst had, met behoorlijke aanwijzingen, en onderscheiden van de overige *Critische* aanmerkingen. Doch, dit is nu niet anders, en wie op het wezenlijke ziet, zal zich door den vorm niet laten hinderen.

Eene uitvoerige Voorrede gaat vooraf. In dezelve betoogt de Hoogleeraar de Echtheid der Schriften van JESAIA, dat is, dat dezelve alle, welke wij thans onder dezen naam bezitten, aan dezen Profeet behooren, en onvervalscht tot ons gekomen zijn, eenige verplaatsingen en toevallige kleinere invoegselen en verschillende lezingen uitgezonderd, welke echter geheel niet aan een opzettelijk bederven van den Tekst moeten worden toegeschreven.

Dewijl, in onzen tijd, voornamelijk de geleerde J. G. EICHHORN, in zijne *Inleiding in het O. Testament*, *III Deel*, beweerd heeft, dat het met de gedichten, onder den naam van JESAIA bijeenverzameld, genoegzaam even eens gelegen zij, als met die verzameling van gedichten, welke de *Psalmen van* DAVID genoemd worden, alhoewel een groot gedeelte derzelve andere

Dich-

Dichters tot makers hebben, dat dus ook de gedichten, onder den naam van JESAIA vervat, eene *Anthologie* of *Bloemenlezing* zouden zijn van gedichten van onderscheidene Dichters, onder den naam van JESAIA bijeengevoegd en dus uitgegeven; heeft de Hoogleeraar GREVE, in deze Voorrede, opzettelijk zijn werk gemaakt, om deze meening van EICHHORN ter toetse te brengen, en daar dezelve ongegrond bevonden werd, te wederleggen. Dit heeft de Hoogleeraar op eene voortreffelijke wijze uitgevoerd; wij kunnen hem in alle bijzonderheden niet volgen, zonder te wijdloopig te worden. Het volgende zij dan genoeg tot eene proeve. EICHHORN ontzegt onder anderen aan JESAIA de voorzegging omtrent de *Moabiten*, Hoofdst. XV en XVI, om reden, dat in het laatste vers van het XVIde Hoofdstuk de tijd der vervulling bepaald wordt *tot drie jaren*, terwijl uit JEREMIA XLVIII blijken zal, dat de aan de *Moabiten* voorzegde rampen hun eerst, weinige jaren voor de verovering van *Jeruzalem* door NEBUKADNEZAR, overgekomen zijn. De Hoogleeraar GREVE toont, met gronden, aan, dat de rampen, hier aan de *Moabiten* voorzegd, onderscheiden zijn van de rampen, hun door JEREMIA bedreigd, en den *Moabiten*, ten tijde van HISKIA, kunnen getroffen hebben; (*Pag.* V. VI.) en wanneer EICHHORN zijne gedachte omtrent deze beide Hoofdstukken XV en XVI ook zoekt te staven, uit het onderscheid van stijl, hetwelk zal op te merken zijn tusschen deze Hoofdstukken en de overige gedichten van JESAIA, merkt de Heer GREVE regt ter snede aan, dat dit gewaande onderscheid zich alleenlijk grondt in het onderscheid van vers- en voetmaat dezer gedichten, en dus dat met even veel regt iemand uit het onderscheid der verzensoorten in de Brieven of Lierzangen van HORATIUS, zou mogen besluiten, dat of deze of gene HORATIUS niet tot Dichter hadden: terwijl de buitengewone melding van zoo vele bijzondere steden en plaatsen van MOABS land kan verklaard worden uit den aard der onheilen van MOAB, verwoesting door aardbeving en door vijanden, enz.

Even ongegrond handelt EICHHORN, met het XXIste Hoofdstuk aan JESAIA te ontzeggen. Volgens den Heer GREVE zal in hetzelve voorzegd zijn niet de verovering van *Babel* door CYRUS, op welke onder-

ſtelling EICHHORN hier bouwt, maar de verovering van *Babel* door de *Aſſyriers*, wanneer zij die ſtad, die van het *Aſſyriſche* Rijk was afgevallen, weder tot gehoorzaamheid bragten, hetwelk reeds ten tijde van HISKIA zal geſchied zijn.

Dus is het ook gelegen met *Hoofdſt.* XXIII, hetwelk EICHHORN insgelijks aan eenen lateren Dichter dan JESAIA wil toeſchrijven, in de onderſtelling, dat de verwoesting van het oude *Tyrus* door NEBUKADNEZAR in hetzelve voorzegd wordt. De Heer GREVE denkt aan eenen togt van den *Aſſyriſchen* Koning SALMANASSAR tegen *Tyrus* en *Zidon*, welke veel vroeger is, zoodat het dichtſtuk tot JESAIA's tijd behoort, hetwelk ook door eene tijdsbepaling, *Hoofdſt.* XXIII: 12, 13, zal te kennen gegeven worden, enz.

Na dus in het algemeen de echtheid van JESAIA's Boek geſtaafd te hebben; gaat de Voorrede over tot het laatſte gedeelte van dit Boek van JESAIA, hetwelk van *Hoofdſt.* XL tot het einde één Dichtſtuk zal behelzen, beſtaande uit onderſcheidene deelen, verſchillende in verzenſoort en maat, welks verband en zamenhang *Bladz.* X—XIII wordt opgegeven, en welks echtheid als een werk van JESAIA insgelijks nadrukkelijk tegen de bedenkingen van EICHHORN gehandhaafd wordt; waarna de bewijzen worden aangevoerd, welke overtuigend JESAIA voor den Dichter ook van dit laatſte deel aanwijzen, *Bladz.* XVI—XXI. Dit is de inhoud van het eerſte gedeelte der Voorrede.

In het tweede gedeelte der Voorrede, van *Bladz.* XXI af, geeft de Hoogleeraar GREVE verſlag van hetgeen hij in de oordeelkundige behandeling der Dichtſtukken van JESAIA zich voorgeſteld heeft te verrigten, ter herſtelling van de oude en oorſpronkelijke lezing. Te dien einde heeft hij, behalve de vergelijking der Oude Handſchriften, die door geleerde mannen verzameld en vergeleken zijn, en der oude Overzettingen, enz., ook acht gegeven op de verzenmaat in deze Dichtſtukken, en de daarin vereischte lange of korte lettergrepen, welke hem noodwendig vele misſlagen der Afſchrijveren moesten ontdekken, maar ook de middelen aan de hand geven, om dezelve te gemakkelijker te verbeteren en den Tekst van dezelve te zuiveren.

Ver-

Vervolgens geeft hij de oorzaken en bronnen op, uit welke zoo vele verschillende lezingen en misslagen der Afschrijveren ontstaan zijn, evenwel zoo, dat men alle redenen heeft, om der Voorzienigheid te danken, dat, niettegenstaande dezelve, de Tekst over het geheel zoo volkomen en wel bewaard tot ons gekomen is, en dat men, met behulp der Oordeelkunde, zoo vele middelen bezit, om de echte lezing te voorschijn te brengen.

Deze bronnen zijn 1. dat aanteekeningen, die op den rand geplaatst waren, dikwijls door onkundige Afschrijvers in den Tekst zijn aangenomen, waarvan hij vele voorbeelden bijbrengt. 2. Dat, bij het afschrijven, dikwijls een den Tekst voorlas, en een ander denzelven dus op het gehoor afschreef, waardoor verscheidene letters, die in de uitspraak weinig verschillen, onderling verwisseld werden door de Schrijvers. 3. Andere misslagen ontstonden door het verkorten der woorden; hoedanige misslagen wel niet menigvuldig, maar nogtans nu en dan belangrijk zijn; waarvan de verkorting יש voor ישראל ten voorbeeld strekt; dikwijls namelijk hebben de Afschrijvers deze letters voor eene verkorting aangezien en daarvoor ישראל gesteld, schoon het geene verkorting was, maar het woord יש of ook ישי zelve, hetwelk openbaar wordt, door de voetmaat des regels in het Dichtstuk. Door behulp van deze aanmerking herstelt de oordeelkundige GREVE een aantal plaatsen op eene heel belangrijke wijze, zoodat hij zelve zich de bedenking voorstelt, welke iemand hem misschien zou maken, dat hij JESAIA hierdoor te veel, als men zoo mag spreken, *verchristelijkt*, dat is, nader overeenbrengt met de aanhalingen van denzelven in het N. Testament, doch welke hij beantwoordt met eene ernstige betuiging, dat geen vooraf opgevat voornemen, om de lezing dus naar eenen Christelijken zin te buigen, maar dat de maat en wetten der Dichtstukken hem daarin geleid hebben, *Blaudz.* XXXI. XXXII. 4. De gelijkheid van sommige Hebreeuwsche Letters met malkanderen en 5 eene verkeerde zamenvoeging of afscheiding der woorden zijn insgelijks bronnen van verschillende lezingen. Bovendien zijn ook somtijds sommige woorden in eene zinsnede verplaatst, enkelde reizen ook halve of heele verzen, enz.

Vervolgens spreekt de Schrijver in zijne Voorrede van de oordeelkundige hulpmiddelen, breeder, om derzelver waarde te bepalen; en allerbijzonderst van het behulp der kennis van de Hebreeuwsche verzenmaat te dezen einde, *Bladz.* XXXVII. Deze heeft hij reeds behandeld in zijn *Tractatus: de numeris Hebraeorum poëticis* en in zijne uitgave der voorzeggingen van NAHUM en HABAKUK, doch hier verdedigt hij zijne opgave van dezelve, door ons te berigten, dat hij eerst den aard en inrigting der Arabische en Syrische Gedichten naauwkeurig gadegeslagen, vervolgens de Hebreeuwsche dichtstukken met alle vlijt onderzocht heeft, dat hij volgens de regels der Hebr. Dichtmaat, welke hij ontdekt heeft, niet alleen de Voorzeggingen van JESAIA, maar ook van HOSEA, JOËL en MICHA, met een gedeelte van ZACHARIA, voorts de *Psalmen*, JOB, het begin der *Spreuken*, en over het algemeen hetgeen in het Oude Testament dichtmatig voorkomt, reeds in orde gebragt heeft, en dat het eerste Boek der *Psalmen* en de Voorzeggingen van MICHA ordelijk afgeschreven en ter uitgave bij hem gereed liggen. In der daad, de geleerde man heeft zoo veel in dit Stuk gedaan, dat het te hopen is, dat kundige mannen, aan welken het ook onder ons niet ontbreekt, hetzelve eens opzettelijk ter toetse brengen, en aanwijzen zullen, wat daarin gegrond en zeker is, wat er nog hapere of ontbreke, enz.

Op *Bladz.* XLII en verv. geeft de Hoogleeraar de regelen der Hebreeuwsche Prosodie omtrent de lange en korte Lettergrepen op, alsook de zamenstelling en soorten der Hebreeuwsche Gedichten, welk een en ander een naauwkeurig onderzoek waardig is. — Zoo veel van de Voorrede.

Het Werk zelve behelst eerst den gewonen Hebr. Tekst van JES. XL tot LVI: 9, volgens de uitgave van VAN DER HOOGT, *Bladz.* I—XXV. Daarna denzelfden Hebreeuwschen Tekst met Latijnsche Letters, zijnde de lengte of kortheid der Lettergrepen met de gewone teekenen onderscheiden, van welke schikking GREVE de reden opgeeft in de Voorrede; tusschen elken regel is eene van woord tot woord het Hebreeuwsch volgende Latijnsche overzetting geplaatst, en op den rand de verschillende lezingen. Onder den Tekst zijn cri-

critiſche aanmerkingen geſteld; eene Nederduitſche vertaling is hier nevens gevoegd, met eenige korte aanmerkingen.

Bij de uitgave van het overige gedeelte van JESAIA van Hoofdſt. LVI: 10 tot het einde, hebben wij, volgens de belofte in de Voorrede, nog breedere uitlegkundige aanmerkingen te wachten.

Dit gedeelte des Werks beſlaat te zamen 197 Bladzijden. — Van Bladz. 199 tot het einde ſtaat de volgens de aanmerkingen van den Heer GREVE verbeterde Hebreeuwſche Tekst.

Had de Hoogleeraar kunnen goedvinden, den gewonen Hebreeuwſchen Tekst achterwege te laten, alsook de Nederduitſche vertaling, welke voor buitenlanders den prijs geheel noodeloos bezwaart, en deze Vertaling liever afzonderlijk uit te geven in het gewone Octavo-formaat, met korte aanwijzing van de gronden, op welke de veranderingen in de lezing van den Tekst ſteunen, zoo veel volſtrekt daartoe vereischt werd; dan zou daardoor de prijs merkelijk minder hebben kunnen zijn, hetwelk tot ruimer vertier van dit uitmuntend Werk veel toegebragt, en dus aan het doel meer en beter beantwoord zou hebben.

Wij willen onze Recenſie beſluiten, met de opgave van eenige voorbeelden van de oordeelkundige behandeling van den Hoogleeraar, welke bijzondere aanmerking verdienen, omdat door dezelve de zin van JESAIA, gelijk wij boven reeds begonnen te zeggen, zoo veel nader bij den zin van het Nieuwe Testament gebragt, en verſcheidene Voorzeggingen aangaande den Meſsias meer duidelijk en letterlijk bepaald worden.

JES. XL: 2 wordt vertaald: *Spreekt naar den wensch van Jeruſalem: en predikt haar, dat haar ſtrijd volëindigd is;* (in de aanteekening wordt dit verklaard: *Dat de zaak voor haar voldongen is: dat zij niet verder heeft te zorgen en te zwoegen.*) *dat haar ongerechtigheid vergeven wordt: zij* (met weglating van כִּי *dat*) *ontvangt van de hand des* HEREN *een borge voor haare zonden.* (In de aanteekening: כָּפַל heet wel *dubbeld maken:* maar ook *waarborgen;* Ezech. XXI. 19. كَفَلَ is *een borge.*)

XL: 10. *Zie, zijn loon is bij hem zelven; En zijne vergelding voor zijn aangezigt* wordt omſchreven:

ven: *Hij werkt deze krachtdadige verlossing om niets van de zijde der menschen: Hij vereischt geene verdiensten.*

XLI: 14. *Vrees niet, ik heb u geholpen: Uw Schutsheer is de Heilige, mijn welbeminde* קדוש ישׂראל voor קדוש ישׂראל, naar eisch van de voetmaat des regels. Vergelijk het bijgebragte *Bladz.* 5. Dus ook *vs.* 16. *Maar gij zult vrolijk zijn in den* HERE; *en u verblijden in den Heiligen, zijnen welbeminden.* קדוש ישׂראל voor קדוש ישׂרון. Insgelijks *vs.* 20. *Dat de hand des* HEREN *deze dingen gedaan heeft, en de Heilige, zijn Welbeminde het hebbe geschapen.* Met deze aanteekening: „ Dat dat alles van God en zijnen „ Zoone juist zoo beraamd en bewerkt was." Vergel. XLIII. 3. XLIV. 5. LIV. 5. LV. 5.

JES. XLI. 27—XLII. 1. *Zie! het eerst is er bij Zion een, die het genadig mededeelt, en bij Jerusalem, die de blijde mare er van laat verkondigen; ook zag ik rond onder de volken, en zie! 'er was geen man te vinden; en onder de Engelen; en 'er was geen, die raad wist. En ik vroeg hun, waar zijt gij lieden? en zij antwoorden mij geen woord. Zie! zij zijn alle ijdelheid, zij vermogen niets te werken; 't is vruchteloos en ijdel hun te huldigen.* (In de aanteekening: *Tot zijne Beschermers en Heeren aan te nemen.*) *Jacob! Zie daar mijnen Knegt, aan wien ik beveel vast te houden; mijnen Uitverkorenen,* [L. *mijnen Welbeminden Zoon,*] *in welken mijn ziel welbehagen heeft.* (In de aanteekening: *Door welken ik bevredigd worde. Ik heb mijnen Geest op hem gegeven, en hij zal het recht den volken verklaren.*) —

JES. L. 2. *Waarom ben ik in 't vleesch gekomen, en er was geen man! Heb ik **** geroepen: en er kwam geen antwoord!* De Heer GREVE heeft בבשׂר ingevuld, omdat de verzenmaat een woord miste, en de *Ed. Ald.* leest: Ἐν σαρκι ἐιδεῖν ἠλθον. Achter קראתי wijst de voetmaat weder het ontbreken van een woord aan, hetwelk de Hoogleeraar met sterretjes aangeduid heeft, omdat hij de invulling in geen Handschrift of oude vertaling ontdekte; zelfs wil hij de voorgaande invulling בבשׂר alleen als waarschijnlijk gehouden hebben.

JES. LI: 4 spreekt de Messias: *Luister naar mij, Mijn Volk! En gij Heidenen! Neigt naar mij de oren,*

ooren. *Want er zal onderwijs van mij uitgaan; En mijne regten* (In de aanteekening: *Inrigtingen en wetten,*) *ſtrekken om de volkeren te verlichten. Mijne regtvaardiging* (In de aanteekening: *De regtvaardiging, die van mij herkoomt.*) *is genaderd. Mijne verloſſing is te voorſchijn gekomen; En mijne armen zullen de volken rigten.* (In de aanteekening: *Magt en weldadigheid.* Rigten *is in 't gemeen* regeeren.)

Aanmerkelijk is de veranderde lezing JES. LI: 14. In de gewone vertaling luidt dit vers: *De omzwevende gevangen zal haaſtelijk losgelaten worden: ende hij en zal in den kuil niet ſterven, ende zijn brood zal* [*hem*] *niet ontbreken.* GREVE vertaalt: *Staat uw Zaligmaker niet op? Hij zal in den kuil niet toeven.* De oordeelkundige gronden verdienen bij hem nagelezen te worden.

Op JES. LII: 12 leest men deze aanteekening: „NB. „ Ik vermoede bij de aanhaling van den Apostel „ Paulus 2 Cor. VI, 17, 18. dat hier in den grond„ text twee regeltjes zijn uitgevallen, en de plaats „ oorſpronglijk dus hebbe geluid:

Want de Here gaat u vooruit, en uwe agterhoede geleidt de Heilige.
En ik zal u tot mijnen welbeminden Zoon toeverzamelen: En ik zal ulieden tot eenen Vader zijn:
En gij zult mij zijn tot Zoonen en Dogteren:
ſpreekt de HERE *der heirſchaaren.*

Hiermede moet men de Latijnſche *Critiſche Annotatie* vergelijken.

Met JES. LII: 13 begint een ander verzenſoort in het Hebreeuwsch, ten bewijze, dat hier eene nieuwe afdeeling een' aanvang neemt. Voorts leest hij in dit 13de vers bij eene oordeelkundige giſſing ישכיל in plaats van ישכיל en vertaalt: *Zie, mijn knegt heeft zich vernederd*, voor *hij zal verſtandig handelen*, enz.

Merkwaardig is weder JES. LIII: 10, welk vers door den Hoogleeraar dus vertaald wordt: *Doch* God *had beſloten, dat hij zig van 't lijden ontdoen zou; indien het geboet hadde den ſchuld onzer ziele. Het geſlacht* (In de aanteekening: *Zijne Bloedverwanten en Aanhangers.*) *zag toe. Hij toefde twee dagen; en het beſluit van God kreeg in dezelve zijn beſtag.*

Doch dit zij genoeg. Ons hoofdoogmerk bij deze Recenſie was, om dit uitmuntend Werk bekend te maken aan onze Landgenooten, en hunne aandacht op hetzelve te vestigen. Wij wenſchen, dat de Hoogleeraar den moed behoude, en in ſtaat geſteld worde, om ons verder, hetgeen tot dit onderwerp behoort, mede te deelen!

Leerredenen over nuttige en aangename Onderwerpen. Door S. ROORDA VAN EIJSINGA, *Evangelie-Dienaar te Westzaan. Te Amſterdam, bij* J. H. Duisdeiker, 1810. XVI *en* 301 *Bladz. In gr. Octavo. De prijs is f* 2 - 10 - :

Gelijk onze tijden bijzonder vruchtbaar zijn in ſraaije Dichterlijke Voortbrengſelen, op vaderlandſchen grond gekweekt, zoo vinden wij ons ook in het Godsdienſtig vak teikens verrijkt met een aantal minder en meer belangrijke Geſchriften, en onder die inzonderheid met eene en andere keurige verzameling van oorſpronkelijke Leerredenen, die, hoewel niet alle in ſierlijke Kanſel-welſprekendheid en andere ſchitterende ſchoonheden de Leerredenen van den met regt beroemden VAN DER PALM op zijde komende, nogtans ook hare voortreffelijke hoedanigheden hebben, althans met de beste van vroegere Preekverzamelingen gelijk ſtaan, en een bewijs oplevéren, dat het ook onder onze hedendaagſche Geeſtelijkheid niet mangelt aan mannen van geleerdheid, oordeelkunde, goeden ſmaak, en warmen ijver voor den Godsdienst en de edelſte belangen hunner medemenſchen. Zoo geven ons ten minſte deze droevige tijden, waarin elk in beſtaan en genot zoo veel verliest, eene vertroostende aanwinst voor verſtand en hart, die dankzegging jegens eene goede Voorzienigheid verdient, en, wel gebruikt, de hoop niet geheel affnijdt, dat er nog iets goeds van het diepgezonken volk van *Nederland* zou kunnen worden.

Het achttal van Leerredenen, dat thans voor ons ligt, en waarmede de Eerw. ROORDA zijne Mede-Chris-

Christenen een aangenaam Godsdienstig geschenk maakt, kunnen wij, als tot de beste soort van onzen tijd behoorende, met alle ruimte aanprijzen. Wij hebben die met smaak en met stichting gelezen, 's Mans niet gemeene predik-talenten hulde gedaan, en twijfelen geenszins, of dezelve zullen door elk, die prijs stelt op eene duidelijke, oordeelkundige, mannelijk welsprekende Bijbel-uitlegging, gepaard met een ernstig, welgekozen, menschkundig en Godvruchtig Evangelisch bestuur, met niet minder genoegen en nut dan door ons gelezen, en in de huisgezinnen der Christenen met vrucht gebruikt worden.

Indien wij eene algemeene aanmerking op den vorm dezer Leerredenen mogen maken, is het deze, dat dezelve ons doorgaans te lang, en, bijzonder voor eene Dorpsgemeente hier en daar wat al te geleerd of met geletterd bijwerk versierd, zijn voorgekomen; doch deze aanmerking verliest niet weinig van hare kracht, door hetgeen de Eerw. Auteur in het *Voorberigt* meldt, dat hij namelijk zijne eerste kortere opstellen voor den Kansel onder het afschrijven met eenige aanmerkingen en bijvoegsels vermeerderd heeft, waardoor deze en gene Leerredenen (ja, dat geldt van meest alle,) langer zijn geworden, dan voor den Leerstoel geschikt is; en dit mogen wij hem bij de gedrukte uitgave dezer Preken niet alleen ten goede houden, maar zelfs dankweten.

Hetgeen de Eerw. ROORDA in het *Voorberigt* meldt, zoo wegens zijne bedoelingen met deze uitgave, als met opzigt tot de keuze zijner stoffen, en de manier van bearbeiding volgens de grondregelen van *eenheid* en *verscheidenheid* verdient te worden nagelezen.

De onderwerpen, hier behandeld, zijn deze:

1. *De grootheid van den Christen in lijden. Hand.* XVI: 25, 26. Uit welken tekst hij deze twee denkbeelden nader en mannelijk ontwikkelt: de Christen in lijden is groot van ziel —— en, hij is groot door de goedkeuring van GOD; waarna uit het behandelde gepaste beoefenings-lessen worden afgeleid.

2. *Over de bekeering van den Stokmeester. Hand.* XVI: 27—34. Welke geschiedenis hij toelicht en voor ons bruikbaar maakt door dezelve te beschouwen, als — heilzaam voor den stokbewaarder, — als vereerend voor

voor PAULUS en SILAS; —— als bevorderlijk voor de verbreiding van het Evangelie, —— en leerzaam voor ons.

3. *De grootheid van* ABRAHAMS *geloof in het offeren van* IZAAK. *Hebr.* XI: 17—19. Een meesterstuk in der daad van welsprekendheid, Bijbelsche mensch- en karakterkunde, fijn gevoel, en Godvruchtig bestuur in onderscheidene omstandigheden en gevallen dezes levens; waarvan wij de lezing inzonderheid aanprijzen.

4. *Het herdenken onzer wegen een geschikt middel ter Zedelijke Verbetering. Ps.* CXIX: 59. Uitgesproken bij gelegenheid eener Voorbereiding van (tot) het H. Avondmaal, en de bediening van den Doop aan eene bejaarde, te welken einde de Leeraar de volgende drie stukken met veel ernst en gepastheid behandelt. Laat ons — onze wegen bedenken, zoo van GODS- als van onze zijde; — onderzoeken, hoe dit tot verbetering moet opleiden. Hier bepaalt ons de Redenaar bij de droefheid naar GOD, zucht naar vergeving, wantrouwen omtrent ons eigen hart, voorzigtigheid voor het vervolg, en ijverige poging om onze misstappen te verbeteren. Waarna gepaste toespraken volgen, zoo aan de genoodigden tot het H. Avondmaal na afgelegde belijdenis des Geloofs, als aan de bejaarde Doopelinge in het bijzonder, en eindelijk aan al de Ledematen en de ganssche Gemeente. Beknoptheid, kracht van taal, en getrouwheid vereenigen zich bijzonder in deze fraaije Leerrede.

5. *Over de onverschilligheid in den Godsdienst.* MATTH. XXV: 5. Waaruit R. aanleiding neemt, om aan te wijzen den *aard* dezer kwaal, — hare *oorzaken*, — hare verderfelijke *gevolgen*, — en, eenige gepaste *behoed-* en *geneesmiddelen* daartegen, welk laatste stuk inzonderheid toepasselijk behandeld wordt.

6. *De noodzakelijkheid van* GODS *geleide op onzen verderen levensweg*, of, Nieuwjaarsrede, naar *Exod.* XXXIII: 14. Hij geeft eerst de overeenkomsten op tusschen MOZES en ons, als *reizigers* beschouwd; dan de noodzakelijkheid van GODS *geleide* op onzen weg; en eindelijk de *middelen*, om ons van dat geleide te kunnen verzekeren. In het tweede stuk mengt hij oordeelkundig de gepaste aanspraken bij die tijdsgelegenheid; en alles is met oordeel en smaak behandeld. Wij kunnen in geene bijzonderheden treden.

7. *De*

7. *De Prijs der verlossing.* 1 PETR. I: 18—20. Vier zaken behandelt hier de Redenaar. Welke *verlossing* PAULUS bedoelt; — tot wat *prijs* die verkregen is; welke *zekerheid* de Christenen daarvan hadden; en — hoe wij dit alles *toepasselijk* moeten aanwenden. Wederom een fraai stuk, gelijk vooral ook is

8. *De verheerlijking van den Zaligmaker op den berg.* MATTH. XVII: 1—9. Eerst eene geleidelijke opheldering van het verhaal; dan, eene verdediging van de geschiedkundige waarheid, het eigenlijke der opvatting, en dus het heerlijke dezer gebeurtenis, in zoo verre zulks zich op den Leerstoel behandelen laat, (anders toch ware dit stuk verre van volledig te zijn; maar, zou er nu niet reeds te veel op den Kansel van gezegd zijn?); vervolgens eene korte opgave der GODE waardige oogmerken van dit geval; en ten slotte, eene en andere nuttige les, waarvan wij de eerste „ *wij zijn aan* JEZUS *den diepsten eerbied* „ *verschuldigd*" ter proeve van stijl en zaken mededeelen.

„ Bij het edele van zijn onderwijs, het zachte van „ zijn karakter, het ontelbare zijner weldaden, het „ verbazende zijner wonderen, wekt nu eene getuigenis uit den Hemel onze hoogachting op, en „ boezemt ons het heiligst ontzag voor den Goddelijken Verlosser in." —

„ Wie denkt verheven genoeg over den geliefden „ van GOD, den Eeniggeborenen Zoon van den Koning der Wereld, die een ontoegankelijk licht bewoont?" —

„ Welk eene uitzinnige en onverschoonlijke dwaasheid begaan dan die vermetelen, die Hem hun hart „ en hunne hulde ontzeggen, of althans naauwelijks „ weten, hoe zij zijne eer bekorten, zijne grootheid „ verkleinen zullen? — Van zijne verhevene en Goddelijke natuur willen zij niets weten; in zijnen „ dood vinden zij geene vergevende kracht, en spreken „ zoo verkwistend van zijne zedeleer, als zij karig gewagen van zijne wonderen, of zich geneigd betoonen, om die te verminken." —

„ Welk eene schennis, beleediging en ondank voor „ zoo veel licht, heil en troost door den Zaligmaker „ van zondaren aangebragt! — Welk een schandelijk

„ ver-

„ verſmaden van een lijden, voor ons verdragen, en „ door de Hemellingen bewonderd!" —

„ Kan men in goeden ernst gelooven, dat zulke men„ ſchen, wat zij dan ook voorgeven, het wel met JE„ ZUS en zijn Evangelie meenen?"

„ Geliefden! ſchamen wij ons nooit over de belijde„ nis van onzen Verloſſer! — Stellen wij er onze eer „ in, Hem te erkennen voor den CHRISTUS, den „ Zoon des levendigen GODS; Hem te roemen, te aan„ bidden in zijne grootheid — te bewonderen in zij„ ne vernedering!!!" —

„ Maar, dit zij niet al de eer, die wij Hem bewij„ zen. Menig een' mangelt het immers nog, bij de „ voortreffelijkſte belijdenis, aan ware hoogachting „ vóór- en vurige liefde tot JEZUS. — Zoo lang wij „ de zonde en ongeregtigheid dienen; of, zoo lang „ wij ongeloovig blijven, en niet vertrouwelijk ver„ keeren omtrent de vruchten van zijnen dood en de „ ganſche voor ons verworvene Verloſſing; zoo lang „ ontëeren wij JEZUS, en maken geen' ſtaat op het „ woord van Hem den getrouwen, maar zijn onge„ hoorzaam aan zijne bevelen." —

„ Ja, er zijn ook gemoedelijke Christenen, die te „ veel ſchroomvalligheid en angſt voeden, even als „ de Apostelen, die zich door de vrees, waardoor „ zij ter aarde vielen, veel van het zalige benamen, „ dat hun op den berg werd aangeboden, om te „ ſmaken." —

„ Maar JEZUS was toegevend; hen opbeurende zegt „ Hij: „ *vreest niet.*" — Zoo ſpreekt Hij ook tot „ onze zwakheid. — O! laat ons Hem, dien barm„ hartigen Hoogepriester, niet langer beleedigen door „ ſlaaffchen angſt; maar ons doel en onze taal zij: „ — U, o JEZUS! willen en zullen wij geloovig ons „ hart met al onze belangen vertrouwen!!!" —

Mogen deze Leerredenen veel en tot veel nut gelezen worden! Mogen wij ſpoedig een Tweede Deel van den Heer R. ontvangen!

Ro-

Redevoering, over het werk van den Heiligen Geest ter uitbreiding van JESUS *Rijk, op de twaalfde algemeene Vergadering van Neêrlands Zendelinggenootschap, uitgesproken te Rotterdam in de Walsche Kerk den 19den van Hooimaand* 1810. *Door* JAN VAN EIJK, *Predikant te Loosduinen, Medebestuurder van het Genootschap. In den Haag, bij de Erve* J. Thierrij *en* C. Mensing, 1810. 34 *Bladz. In gr. Octavo. De prijs is f* : - 8 - :

Deze Verhandeling heeft ten grondslag den Tekst ZACH. IV: 6. Na denzelven kortelijk opgehelderd te hebben, toont de Redenaar aan in de eerste plaats: hoe de Heilige Geest door alle eeuwen werkzaam is geweest ter uitbreiding van het Godsrijk, en doet in de tweede plaats letten op het onderwijs, hetwelk deze beschouwing geeft aan degenen, die aan de uitbreiding van JEZUS Rijk het hunne wenschen toe te brengen.

In het eerste gedeelte beschouwt de Redenaar het werk van den H. Geest: 1°. Bij de daarstelling der Mozaïsche Godsregering. 2°. Dan bij de herstelling van dien Godsdienst onder ZERUBBABEL. 3°. Daarna bij de uitbreiding van het Evangelie over de geheele aarde door JEZUS en zijne Apostelen. 4°. Vervolgens bij de zuivering van het Christendom door de hervorming. 5°. Voorts bij de uitbreiding van hetzelve door de zendelingschappen. 6°. Eindelijk beveelt hij een gemoedigd oog op de toekomst te slaan. In het tweede gedeelte merkt hij aan: hoe deze waarheid behoort te wapenen tegen ongeloovig haasten; —— op te beuren onder moed benemende zwarigheden; — dankbaar te maken voor het goede dat wij zien, en dat wij niet zien; —— den ijver aan te vuren, om te doen hetgene onze hand vindt om te doen; —— en het vertrouwen op den Heere te sterken.

Deze vijf bijzonderheden worden, gelijk al het overige beknoptelijk ontwikkeld, in eenen deftigen, mannelijken stijl; en dus is deze Redevoering onder soortgelijke eene voorname plaats waardig.

Uit-

Uitvoerige Wiskundige Aardrijksbeschrijving, voor de beschaafde Jeugd, en voor allen, die zich, zonder mondeling onderwijs hieromtrent nader wenschen te onderrigten. Uit het Hoogduitsch van A. G. WALCH, *Hoogleeraar en Rector van het Gymnasium te Schleusingen. Naar den derden zeer vermeerderden en verbeterden Druk. Te Amsterdam, bij* W. van Vliet. 374 *Bladz. en* 20 *Bladz. Aanhangsel. In gr. Octavo. De prijs is f* 2 - 18 - :

Dit Werk, blijkens het Voorberigt, droeg de goedkeuring weg van twee der, in dit vak van wetenschappen, beroemdste Mannen, de Hoogleeraars KAESTNER en LICHTENBERG, en hij, die weet, hoe spaarzaam deze met hunnen lof waren, zal zulks voor eene dubbele aanbeveling houden: —— de Wiskundige Aardrijkskunde, zonder welke de andere toch onvolledig en onverstaanbaar zijn, wordt hier met zoo veel juistheid en volledigheid op eene geleidelijke en betoogende manier behandeld, dat zij voor hen, die niet meer dan de algemeene wiskunde, dat is menschelijk verstand over grootte en getal nadenkende, bezitten, volkomen verstaanbaar is. —— Twee recensien van deze *Uitvoerige Wiskundige Aardrijksbeschrijving*, de eene in de *Boekzaal* van *Dec.* 1808, de andere in de *Algem. Vaderl. Letteroefeningen*. N°. 2, 1809. zijn bijna lijnregt tegenover elkander gesteld, de eerste is zoo gunstig, als de andere nadeelig is: bij een Aanhangsel tot het vijftiende Hoofdstuk vindt men eene tegen-recensie der laatste, die met oordeel en bescheidenlijk is opgesteld. —— Eenige der aangewezene onnauwkeurigheden en misslagen worden hier verbeterd, en het Werk van eene blaam gezuiverd, welke men hetzelve onverdiend had aangewreven. —— Maar wij willen liefst niet in den post van den Recensent, ook der Recensenten treden. Doch kunnen niet nalaten, dit Werk aan te prijzen, als uitnemend geschikt voor lieden, die de algemeene kundigheden, welke zij van menigerlei zaken verkregen hebben, gaarne wenschten te volmaken en uit te breiden: hoewel zij van een' anderen kant zich verstoken zien van de ware hulp-

hulpmiddelen, welke hij, die grondige kennis der Natuurkundige wetenschappen begeert, ik meen de Wis- en Stelkunde. Behalve degenen, voor wie de Recensent in de *Boekzaal* en de Schrijver des Voorberigts het Werk geschikt keuren, zoude ik het voornamelijk voor deze lieden dienstig achten. Derzelver aantal is in Duitschland welligt grooter dan onder ons; maar bij de algemeene in de laatste 25 jaren Encyclopedistische opvoeding ook onder ons vrij talrijk. — Voorts is het gemakkelijk, sommige feilen, hier en daar begaan, breed uit te meten; het geheel beviel vrij algemeen, de schikking der onderwerpen is juist, de behandeling volledig, en tevens bevattelijk voor hen, voor wie het geschikt is.

Tafelen van vergelijking, der Maten en Gewigten, zoo met het Fransche Stelsel, als met de bepalingen der Koninklijke Wet, van den 9 Februarij 1809, tegen de Maten en Gewigten, nog heden in gebruik, door LOUIS DE KOFF, *te Utrecht. Te Utrecht, bij* B. Wild *en* J. Altheer, 1810. *Een vel in Plano. De prijs is f* : - 6 - :

De Heer DE KOFF, die zich door de uitgave van verscheidene Stukjes, ter bevordering van het gebruik des nieuwen stelsels, verdienstelijk heeft gemaakt, levert door deze Tafelen hiertoe eene nieuwe bijdrage; het formaat is zeer geschikt om opgeplakt te kunnen worden, en aldus in openbare en andere scholen, en alom, waar zulks voegelijk zijn moge, ten gebruike te dienen.

Nederduitsch Taalkundig Woordenboek, door P. WEILAND. *T.—U. Te Amsterdam, bij* J. Allart, 1810. 334 *Bladz. In gr. Octavo. De prijs is f* 3 - : - :

Dit voor alle Letteroefenaars en Beminnaars der zoo rijke Hollandsche Taal nuttige en wegens deszelfs naauwkeurigheid en volledigheid zeer ver-

dienſtelijk Werk wordt in dit Deel, bevattende de Letters T, U, op dezelfde wijze en orde voortgezet, als waarvan wij bereids menigmalen bij de aankondiging der vorige Deelen, het genoegen gehad hebben, eenig berigt, tevens met eene proeve uit hetzelve ontleend, aan onze Lezers mede te deelen. —— Vóór elke Letter gaat eene zeer omſtandige en lezenswaardige omſchrijving van al hetgeen wat tot dezelve betrekking heeft, gelijk dan ook in dit Deel, betreffende het gebruik der Letters, T en U, plaats heeft; voor welke aanmerkingen wij, bij de aankondiging van dit Deel, ter proeve van het belangrijke dezes Werks voor onze Hollandſche Taalkunde, uit de groote menigte van andere voorbeelden, oordeelden alhier eene plaats te moeten inruimen.

„ T, (Bladz. 1) is de achttiende Letter van het Nederduitſche ABE, behoorende tot de Tongletters. Zij is naauw verwant aan de D, en wordt daarmede zeer dikwijls verwiſſeld. Ook gaat zij wel eens over in eene S; en in eene SCH. Voorts wordt zij meermalen ter wegneming van eene wanſtaltige zamenvoeging van zachte medeklinkers, of om andere redenen, midden in een woord ingelaſcht. Dus ſchrijft men *ſchraagte* in plaats van *ſchrage; bekentenis*, *erkentenis*, voor *bekennenis*, *erkennenis*, enz. Eveneens bevordert zij de welluidendheid dikwijls voor aan een woord, zoo als in *tachtig*, en oulings ook in *tnegentig*, en achter aan een woord, zoo als in *tot mijnent*, *tot onzent*, enz. Op zich zelve bekleedt zij, met een affnijdingsteeken van achteren, de plaats van *het;* zoo als in *'t welk;* en met een afſchijdingsteeken van voren de plaats van *te;* zoo als in *t'huis.*"

Onder het affchrijven dezer periode bemerken wij eerst eene verkeerde plaatſing der woorden *van voren* en *van achteren*, en eene drukfout, welke hier ſchijnt ingeſloopen te zijn. Men leze dus:

„ Op zich zelve bekleedt zij met een affnijdings-„ teeken *van voren* (*'t*) de plaats van *het* — en met „ een affnijdingsteeken *van achteren* (*t'*) de plaats van *te.*" (Immers de ' in *'t* ſtaat voor, en die van *t'* achter de Letter; zoo althans noemt de Auteur zelf deze plaatſing der t *vóór een woord*, in *tnegentig*, *teffens* voor *t'effens* enz.) „ Ja, oulings plaatste men de T, als plaatsbekleedſter van *te* meermalen zonder affnijdingsteе-

teeken, onmiddellijk (NB.) *voor* een woord en ſchreef men *teffens*, niet *t'effens*, zoo als een VONDEL deed; ook niet, met denzelfden VOND., *zoo groot een' ſchat en pracht te zien geſloten t'evens*, maar *tevens;* noch *t'elkens;* maar *telkens*. Insgelijks ſchreef M. STOKE:

Recht als hi quam op de vaert,
Quam de Hertoghe van Brabant
Tegen hem al te hant,
En brochte hem zulke mare,
Dat alſo beſproken ware,
Dat hi zoude varen tſinen ſwere.

Waar *tſinen* de plaats van *te ſinen* bekleedt, en *naar zijnen* beteekent; gelijk als *te* meermalen *naar* beduidt. —— Eveneens laat men eene E. achter de T., en meer andere letters, weg, wanneer men deze aan het einde van den tegenwoordigen tijd der aanvoegende wijze verdubbelt; zoo als in:

Uw vleugel dekk' beſchaduw' 't ſtille bedt!
Dat zelf' geen droom ons ſtore, of ons beſmett'.

VOLLENH.; en achter eene verdubbelde T in zelfſtandige naamwoorden; zoo als in het volgende:

Uw hooge velden, die het Prieſterdom ten nutt'
Hun tienden ſchonken aan Aärons offerhutt'.

L. W. V. MERK. Ja dezelfde E. wordt in nog veel meer andere gevallen achter de T. weggelaten: het zij men die weglating door een affnijdingsteeken aanduide, het zij men dit teeken ook weglate; zoo als HOOFT, in het gebruik van *oft*, en *nocht*, voor *ofte* en *nochte* en VONDEL in:

Eer hij een ſtuck geſchuts voor ſlot of veſting plant;
Eer hij weer 't platte land om Bruſſel blaecke en brande."

„ U. (Bladz. 241) is de negentiende letter van het Nederd. ABE, en de vijfde der Klinkletters. Zij heeft onder de Klinkers den allerlaagſten en doſſten toon — is van de Griekſche Υ afkomſtig, die weder van de Phoeniciſche *Vav* afſtamt, en oorſpronkelijk

denzelfden klank had — een klank dien de Grieken naderhand in hunne OY aanduidden, maar die bij de Latijnen aan de U eigen bleef; waarom hun *Muſa*, de plaats van het Gr. μουσα bekleedt; en dien zij zelfs aan hunne U, wanneer dezelve onmiddellijk voor eene Klinkletter ſtond, moeten hebben gegeven; aangezien de Grieken hunnen VARRO Ουαρρων noemden. Want, offchoon de Latijnen dien naam eigenlijk VARRO ſchreven, echter was de V. aan deszelfs hoofd, bij hen, niet anders dan de U. Maar eindelijk begonnen zij die Letter, in het aangevoerde en ſoortgelijke gevallen, als eenen medeklinker te bezigen, en werd hunne V het onderſcheidend ſchrijfmerk van dit gebruik van die letter, terwijl zij aan haar, wanneer zij den ouden klank behield, de figuur van U gaven. In navolging hiervan onderſcheiden wij onze U ook wel degelijk van de V, en bezigen wij haar als eene Klinkletter; ſchoon wij den klank, dien zij bij de Latijnen had, niet door haar, maar door den tweeklank OE aanduiden. Voorts wordt zij, wanneer zij op eenen medeklinker ſtuit, door ons thans verdubbeld; maar oulings verlengde men haar in dit geval veelal, door middel van eene E. en ſchreef men *muer*, enz. Oulings bezigde men de U ook dikwerf voor de V, en wel wanneer de V. tuſſchen twee Klinkers komt, b. v.: *ſeuen* (zeven), *gheleuert* (geleverd), *voerſcreuen* (voorſchreven), enz."

„ *U* wordt voor den derden en vierden naamval van *gij* gebezigd; zoo in het meerv., als in het enkelv.: *ik zeg het u. Zij misleidt u.* Intuſſchen plaatst men dikwijls achter dit *u* in het meerv. het woord *lieden*, even als men zulks ook achter *gij* doet; maar *u* en *gij* zijn zelve juist meervoudig; en dat men ze in het enkelv. in plaats van *du* en *dij* bezigt, zoo als M. STOKE reeds in: *Heer Ghiſebrecht, hier inne ſal ik u ſinte Gheerden minne geven, eer wi heren riden*, en elders, dit is eene navolging van de handelwijze der Franſchen met hun *vous*."

Tot dus verre hetgeen de Heer WEILAND over de U zegt. Wij konden niet afzijn, hier nog te herinneren aan de oordeelkundige aanteekening over het woord *lieden* en *u lieden*, welke wij vinden in het fraaije Werkje van den Heere W. BILDERDIJK, *over*

de

de geſlachten der Naamwoorden (*), Bladz. 106, waarin Zijn Ed. ten duidelijkſte, met de opdragt van de *Verandwoording der wettelycke Regering van Hollandt van Huig de Groot* (†), aantoont, „ dat *uw lieve* of *uwe liefde*, weleer gebezigd werd als een' tijtel voor zoodanige Perſonen, welke eigenlijk geenen tijtel (als *Genade*, *Achtbare*, *Erentveste*, *Geſtrenge*, of *Mogende*) bezaten; gelijk zulks ook in het Engelsch met het woord *Lord*, bij zamentrekking van *lovered*, van *love*, (liefde) en in het Spaansch met het woord *Usted* (in plaatſe van *Vuestra Merced*) (Uw Genade) plaats heeft, wijl onkundige Lezers van de zamentrekking *Vstd.* niet anders wisten te maken." Het verwondert *Rec.* ten hoogſte, dat de Heer W., bij gelegenheid der aanhaling van het woord *u lieden*, geen gewag van deze zeer fraaije opheldering van dit bijvoegſel van *u* voor het meervoud maakt. —— Immers, het zij de Heer W. deze aanmerking van den Heere B. goed- of afkeure, er had hier, onzes bedunkens, echter, bij deze gelegenheid, eenige aanwijzing derzelve behooren plaats te vinden. Wij kunnen het *geheel voorbijgaan* van deze gewigtige opmerking des Heeren B. dus niet anders dan als een *gebrek* aanmerken; dat echter, in zoo een omſlagtig Werk, waarbij men op zoo veel tevens te letten heeft, zeer verſchoonlijk is. ——

(*) Gedrukt te Amſterdam, bij de Wed J. DOLL, 1805. Een Werkje, dat wij oordeelen niet genoeg den Taalliefenden te kunnen aanprijzen, wijl in hetzelve een groot licht over het gebruik van de Geſlachten der Zelfſtandige Naamwoorden verſpreid wordt.

(†) De Heer B. zegt: „ Ik meen (maar ik kan mij op mijn geheugen in niets meer verlaten) dat de *Opdracht der Verandwoording*, enz. dit uitdrukkelijk toont " *Rec.* bezit dezelve, en heeft dus gelegenheid den Heere B. (en het Publiek) te verzekeren, dat het geheugen van Zijn Ed. hem hier *niet* bedrogen heeft.

Promenade Pittoresque dans l'évêché de Bâle, aux bords de la Birs, de la Sorne, et de la Suze, accompagnée de XXXXIV payſages et ſites romantiques, fidélement copiés d'après nature. Par Mr. HENTZY, Éditeur des Alpes et Glaciers de la Suiſſe. III Tomes. à la Haye, chez *G. Bakhuijſen.*

Dat is:

Schilderkundige Wandeling in het Bisdom Bazel, voorzien van vier en veertig naar het leven geteekende Landſchappen, enz. Het Eerſte Deel 199 *en het Tweede* 220 *Bladz, met de daarbij gevoegde Aanteekeningen. Het Derde vervat alleen de Afbeeldingen. In gr. Octavo. De prijs is te zamen ſ* 17 - : - :

Dit fraai uitgevoerd Werk behelst eene verzameling van invallende gedachten, wijsgeerige, geſchiedkundige en dichterlijke beſchouwingen van den Schrijver, gedurende eene wandeling te voet, in gezelſchap van een bekwaam Landſchapsteekenaar, van *Bazel* naar *Biel* afgelegd; de weg gaat merendeels langs de oevers der in den Rijn vallende Riviertjes *Birſa*, *Suza* en *Sorne;* door oorden, welke zoo door enge bergpaſſen als in de ſteenklippen van het gebergte *Jura*, dat Zwitſerland van Frankrijk afſcheidt, uitgehouwen zijn. Deze ligging verſchaft aan die oorden, de uitnemende mengeling van afwisſelende trotschheid en bevalligheid der Natuur, welke Zwitſerland zoo voordeelig van alle overige Landen van Europa onderſcheidt; en waarover de Schrijver zich, met regt, aldus uitdrukt: (Bladz. 4) „ Zoo Italie „ het vaderland der *Schoone Kunſten* is, is Zwitſer„ land dat der *Schoone Natuur*. Na gedurende twin„ tig jaren de bevalligſte ſtreken van Azië bewoond „ te hebben; na zich met de kruiderijen en uitgele„ zene vruchten der *Molukſche eilanden*, van *Ceylon* „ en van *Gelukkig Arabien* verzadigd, na zich be„ dwelmd te hebben met de reukwerken van *Achem* „ en van *Suratte* en de turkoiſen, esmeranden, opa„ len en diamanten van *Golconda* met den voet ver„ tre-

„ treden te hebben, verlaat TAVERNIER de Indiën, „ zegt den *Ganges* vaarwel! koopt het Landgoed „ *d'Aubonne* en zet zich in Zwitserland ter ne„ der." (*)

Betreffende de 44 Afbeeldingen, welke het Derde Deel van dit Werk uitmaken, en op de wijze van met Oost-Ind. inkt gewasschene Teekeningen in plaat gebragt zijn, laat de Schrijver zich aldus uit: „ Ik „ vleije mij, dat de Liefhebbers niet onvergenoegd „ zullen zijn over de uitvoering van deze platen, in „ de manier van gewasschen teekeningen. De platen „ moeten den Schrijver voor schipbreuk behoeden. „ Weleer wanneer er een zamengesteld voortbrengsel „ van deze soort plaats had, was de *Kunstenaar* aan „ den *Schrijver* onderworpen; de kans is (bij dit „ Werk) gekeerd; thans is het Letterkundig gedeelte „ niet anders dan het *vehiculum*, of geleidmiddel, „ van het Schilderkunstige

Rem verba sequuntur

(De woorden volgen de zaak).

„ Men moet bekennen, dat de Landschapsschilder „ in staat is, om een veel eigenaardiger en meer „ waar denkbeeld van de ligging eener plaats te kun„ nen geven, dan men door de allernaauwkeurigste „ beschrijving van dezelve geven kan."

Men moet dus dit geheele Werk, meer als een *Prentwerk*, dan wel als een *Boekwerk* aanmerken; en hij, die het als eene fraaije verzameling van naar de natuur en op de plaatsen zelve geteekende afbeeldingen,

(*) De Schrijver meldt, in eene aanteekening op deze plaats, dat de beroemde Reiziger TAVERNIER, dit Landgoed voor 43,000 kroonen van den Marquis DE MONT-POUILLAN gekocht, doch, na verlies van de helft van zijn vermogen, zich in 1685 genoodzaakt gevonden had, hetzelve voor 46,000 kroonen aan den Admiraal DU QUESNE weder te verkoopen; deze stond het voor 70,000 kroonen aan het Kanton *Bern* af, hetwelk er eene der Bailluages van het Landschap *Vaux* van maakte.

gen, vergezeld en opgehelderd met onderhoudende, leerzame, vermakelijke en nuttige beschouwingen van een opgenimd Wijsgeer en gezellig Wereldburger, beschouwt, treft, zoo wij niet dwalen, het oogmerk des Schrijvers, welke zich een weinig te voren op Bladz. 1, in de Inleiding, aldus uitdrukt: „ Ik zal „ mij eenvoudig bepalen met den goedwilligen Le„ zer te waarschuwen dat deze Brieven alleenlijk in„ gerigt zijn om tot (verklarende en opheldernde) „ omslagen te dienen voor eene verzameling, van ge„ trouwelijk naar de natuur afgeschetste teekeningen, „ gedurende eene wandeling door de bergengten „ van den *Jura* in gezelschap van een Landschaps„ schilder."

Het is echter verre van daar, dat deze Brieven enkel zouden bestaan in afgetrokkene geestverheffingen en dichterlijke bespiegelingen, gelijk men meestal van de Schrijvers, die deze oorden bezocht hebben, inzonderheid, wanneer zij derzelver beschouwing Schilderkunstig (*Pittoresque*) noemen, zou kunnen verwachten; integendeel, het schilderkunstige is hier op eene zeer vrolijke en vermakelijke wijze behandeld, en met onderhoudende verhalen van aan den Schrijver, op zijne wandeling voorgekomene ontmoetingen verwisseld. Waarom hij ook naar waarheid van hetzelve in den eersten Brief, op Bladz. 9, zegt: „ Zoo het waar„ heid is, wat de Schrijver der Mengelingen, getrok„ken uit eene groote Boekverzameling, verzekert, „ namelijk dat *het kenmerk der dwaasheid de ver„ dienste van zoo vele werken uitmaakt en datgene is, „ 't welk men in zoo vele andere, die op eene zoo „ droevige wijze beredeneerd zijn, gaarne wenschte „ aan te treffen;* zal ons, te dien opzigte, in mijne „ briefwisseling niets overblijven om te wenschen: „ zij zal, zoo ik hope, noch op uwen geest, noch „ op uwe oogleden drukken, en ten minste de ver„ dienste der verscheidenheid bezitten" *Rec.* heeft, bij de doorlezing van dit Werk, gevonden, dat de Schrijver in der daad waarheid gezegd, en dus zelf de juiste recensie van zijn Werk in deze bewoordingen gelegd heeft. De wandelingen, welke in hetzelve beschreven worden, zijn bij verscheidene herhalingen in de jaren 1789 en 1796 gedaan, welk tijdperk het den Schrijver onmogelijk maakte, om zich niet somtijds

tijds aan de ſtaatkundige razernij (*Politico-Manie*) over te geven. Aardig beſchrijft hij zelf deze omſtandigheden in de volgende woorden: „ In het oogenblik van mijn vertrek van Parijs was eene door „ den ſtorm bewogen zee, niet meer beroerd dan „ die Hoofdſtad; alles was er in volkomenen opſtand."

„ De *Deligence* op *Bazel* was, even als het paard „ van Troije, opgepropt, ik was een der Grieken, „ die in een hoek van dat rijdtuig gedoken was, een „ *Pythagoriſche* ſtilzwijgendheid heerschte in het binnenſte van ons wandelend Gemeenebest (*Republique „ ambulante*). Niemand durfde den mond te opennen, elk mistrouwde zijnen Buurman en trachtte zijne „ denkwijze te raden. Men zoude ons voor aanbidders van *Harpocrates* (de God der ſtilzwijgendheid) „ of voor monniken van de abdije *de la Trappe* „ (eene der geſtrengſte geestelijke orders) gehouden „ hebben."

Terwijl de Teekenaar de bevalligſte of merkwaardigſte oorden afſchetste, hield de Schrijver zich onledig met die beſpiegelingen, welke den inhoud van dit Werk uitmaken; zich daaromtrent niet op zijn geheugen betrouwende; in der daad, en Teekenaar en Schrijver doen best hunne denkbeelden op de plaats, waar zij de voorwerpen zelve voor oogen hebben, op het papier, dan wel in het vloeibare geheugen te prenten; „ een half woord bij de voorwerpen zelf „ geuit, is meer waardig dan al onze herzamelde „ denkbeelden." (*) De goede uitwerking van deze gelukkige keuze des Schrijvers, kan men aan het levendig gevoelig, dat door al deszelfs Letter-tafereelen heerscht, duidelijk gewaarworden. De voorwerpen komen er den Lezer juist zoo in voor, als ze den Schrijver, die zelf een Zwitſer van geboorte is, na een lang afwezen uit zijn vaderland, voorkwamen, en men verbeeldt zich met hem te wandelen, en in zijne ontmoetingen te deelen. „ Wat het historiſche „ der door mij bezochte oorden betreft," zegt hij, „ dit

(*) *Half a word fixet on the ſpot is worth all our recollected ideas*, zegt de Schrijver in navolging van GRAY.

„ dit heb ik flechts ter loops aangeroerd, daar het-
„ zelve reeds volkomen in een ander werk, hetwelk
„ dit voorafgegaan is, behandeld was geworden." (*)
Ondanks deze kortheid in dat vak, vindt men echter, door geheel dit Werk, zeer merkwaardige Plaatsbeſchrijvingen, (inzonderheid is die der ſtad *Bazel* en derzelver merkwaardigheden uitvoerig,) aanhalingen uit de Geſchiedenis dezer oorden, en vooral in de *Aanteekeningen* belangrijke *Hiſtoriſche* en *Biographiſche anecdoten*, die men te vergeefs elders zoude zoeken; daarbij is het geheele Werk doorvlochten met eene verzameling van krachtige en bevallige plaatſen uit de beroemdſte Latijnſche, Franſche en Engelſche Dichters, die zoo juist ter ſnede bijgebragt zijn, dat ze in dit Letterkleed niet als afgebrokene en van buiten gehaalde lappen, maar als eigen en opluisterende ſieraden, een behagelijk voorkomen hebben, en deszelfs lezing niet weinig veraangenamen. De Platen zelve, die in het Derde Deel bij elkander gebonden zijn, ſtellen ons de veelvuldige bergkasteelen, rotſen, watervallen, grotten en dorpen voor, welke op den ſchilderachtigen weg tuſſchen *Bazel* en *Biel* aangetroffen worden, voor oogen, en verdienen van de zijde der uitvoering allen lof, terwijl wij geene reden hebben, om aan derzelver naauwkeurigheid en waarheid eenigen den minſten twijfel te ſlaan; om alle welke redenen wij niet kunnen nalaten, dit, in der daad met ſmaak uitgevoerde fraaije en nuttige Werk onzen Lezeren ten ſterkſte aan te prijzen.

(*) *Cours de Bale à Bienne par les vallées du Jura. Bale, chez* SERINI, 1789, *Octavo.* Waarſchijnlijk bedoelt de Schrijver hier hetzelfde Werk, waarvan in 1791, te Leyden, bij P. H. TRAP, eene Nederduitſche Vertaling is uitgegeven, onder den titel: Reize van Bazel naar Biel, door de vallei van Jura, een der merkwaardigſte oorden van Zwitſerland; gedaan in den jare 1788 door den Heer BRIDEL. Leeraar in de Franſche Gemeente te Bazel, uit het Fransch en Hoogduitsch vertaald, met eene Kaart dier Landſtreek.

Prae-

Proeve eener Historiſche en Ontledende Verhandeling over de meest in gebruik zijnde Lampſoorten, enz. door C. F. SCHMIDT. *Te Amſterdam, voor rekening van den Auteur.* 127 *Bladz., met drie gekleurde Figuurplaten. In gr. Octavo. De prijs is f* 1 - 4 - :

Twee belangrijke beweegredenen vorderen van ons, dat wij dit hier boven aangekondigd Werk, ofſchoon niet bijzonder onder het bevang van Letterkundige oordeelkunde vallende, onzen Lezeren, zoo veel ons beſtek toelaat, eenigzins nader doen kennen; de *eerſte* is de omſtandigheid des tegenwoordigen tijds, waarin alle uitgedachte middelen ter bezuiniging der onontbeerlijke behoeften des levens, aan elk, van welken ſtand hij ook zoude mogen zijn, niet dan hoogstaangenaam kunnen wezen; de *tweede*, de verpligting, waaronder elk verſtandig en weldenkend mensch ligt, om de vernuftige, en tot algemeen nut ſtrekkende uitvindingen, zoo veel mogelijk, bekend te doen worden, en derzelver ſchrandere uitvinders, door eenen welverdienden lof, tot aanhoudende werkzaamheid aan te moedigen.

Het is buiten tegenſpraak, dat het LICHT een der onmisbaarſte behoeften van den mensch is; veel, zeer veel, ligt er dus aan gelegen, die middelen te leeren kennen, waardoor men zich daarvan op de onkostbaarſte en tevens aan elks verkiezing en ſmaak beantwoordende wijze kan voorzien.

De Heer C. F. SCHMIDT (*) heeft dus onzen Landgenooten eenen ongemeenen dienst bewezen, door deszelfs zoo vernuftig uitgevondene als ſierlijk vervaardigde *Spaarlampen*, wier gebruik aan derzelver benaming volkomen beantwoordt; gelijk zulks door hen, die zich dezelve door aankoop reeds eigen gemaakt hebben, algemeen getuigd wordt.

Ter

(*) De Auteur, bereids alom met roem bekend, door zijne weleer te Utrecht opgerigte Lampfabrijk, is ook Oprigter van het *Bureau voor Inlandſche Vlijt* te *Amſterdam*.

Ter nadere kennisse en aanbeveling dezer *Spaarlampen* heeft de Auteur deze welgeschrevene en uitvoerige *Verhandeling over de meest in gebruik zijnde* LAMPSOORTEN zamengesteld, daarbij mede opgevende *de chronologische bereiding, berekening en zuivering der meeste* BRAND-OLIËN.

In de Inleiding derzelve vindt men een beknopt verslag van de verbetering, welke sedert eenige jaren door nieuwe uitvindingen aan het *Lamplicht* zijn toegebragt. De *Eerste Afdeeling* van dit Werk vervat de vernuftige uitvinding van nieuwe kunstlampen, door den Heere ARGAND omstreeks 1785 gedaan, waarvan de geschiedenis beknopt verhaald, en wier zamenstel, werking en soortelijk onderscheid naauwkeurig beschreven wordt; daarop volgt, in de *Tweede Afdeeling*, de beschrijving van de door den Auteur zelven uitgevondene *Spaarlampen* in hare onderscheidene soorten, benevens eene volledige aanwijzing, hoe men dezelve behoort te behandelen. Het getal derzelve beloopt ongeveer op veertig onderscheidene soorten, wier uitvoerige beschrijving door zoo vele naauwkeurige gekleurde Figuren, zoo van derzelver geheele zamenstel, als bijzondere deelen derwijze ondersteund wordt, dat de Lezer zich een volkomen juist begrip van derzelver gedaante en gebruik maken kan. Ten einde onzen Lezeren eenig begrip der groote verscheidenheid dezer Lampen, die toch elk tot een bijzonder gebruik dienen, te geven, zullen wij hier derzelver benamingen, naar de orde, waarin zij in dit Werk beschreven worden, opgeven; daar de inhoud deszelfs geen ander uittreksel ter proeve duldt: 1) *De Conische Lantaarn.* 2) *De Conische Rijtuig-Lichter.* 3) *De Vorstelijke Lamp.* 4) *De vriendelijke Lamp.* 5) *De Kunstwerkers Lamp.* 6) *De Maçonnique* (Vrijmetselaars) *Lamp.* 7) *De Voet-, Kroon- en Hanglamp.* 8) *De enkele Tafelspaarlamp.* 9) *De dubbele Hanglamp en Kroonlampen.* 10) *De Pilaar Lamp.* 11) *De Scheepslamp.* 12) *De Lustre Lamp.* 13) *De Gang- of Bak-Lamp.* 14) *De dubbele Beugel-Lamp.* 15) *De enkele Beugel-Lamp.* 16) *De Ziekenof Baker-Lamp.* 17) *De Dames Hand-Lamp.* 18) *De bezuinigende Keuken-Lamp.* 19) *De Portaal-Lamp.* 20) *Hang-Lampen voor Fabrijken*, enz. 21) *De Studeerlamp.* 22) *De Ventilator- of Stoomlamp.* 23)

De

De Nacht-Lamp. 24) *De Secreet-Lamp.* 25) *De Chineſche Lamp.* 26) *De Engelſche Spillamp.* 27) *De Ruſſiſche Tafel-Lamp.* 28) *De Studenten Komfoor-Lamp.* 29) *De Parijzer Lampe Merveilleuſe* of *Wonder-Lamp.* 30) *De Franſche Billiard- of Gang-Lamp.* 31) *De Engelſche Billiard-Lamp.* 32) *De hangende Urn.* 33) *Het Klooſter-Lampje.* 34) *De Pomp-Lamp.* 35) *De Roet-Lamp.* 36) *De vergrootende Lamp.* 37) *De Lamp-Fournuis.* 38) *De Militaire Tent-Lamp*, en 39) *De Magiſche Lampketel.*

Na de omſtandige beſchrijving van al deze onderſcheidene ſoorten van *Spaarlampen*, wier benamingen derzelver onderling verſchillend nuttig gebruik genoegzaam aan den oplettenden Lezer kunnen herinneren, geeft de Auteur nog eene volledige Beſchrijving der *Franſche Hydroſtatiſche Lampen*, en een duidelijk onderwijs, hoe men met Spaarlampen moet omgaan; waarna hij, na in de *Derde Afdeeling* over de *Pitten*, derzelver onderſcheidene ſoorten en gebruik, gehandeld, en in de *Vierde* en *Vijfde Afdeeling* over de verſchillende zelfſtandigheden ter Brand- en Lichtbevordering, derzelver Bezuiniging en Berekening geſproken te hebben, zijn Werk beſluit.

Stijl en ſpelling zijn zuiver, en doorgaans vindt men in dit Werk, hoezeer ook, uit zijnen aard, niet dan enkele beſchrijvingen van gelijkſoortige zaken kunnende vervatten, echter eene verſcheidenheid van uitdrukkingen, die deszelfs lezing, voor zoo veel de ſtoffe zulks duldt, onderhoudend en aangenaam maakt.

Lektuur van Smaak, voor lieden van beſchaafden ſtand, inzonderheid ook voor Vrouwen. Vierde en Vijfde Stukje. Te Amſterdam, bij Schalekamp *en* van de Grampel, 1810. *Te zamen* 270 *Bladz. In gr. Octavo. De prijs van beide is f* 2 - 2 - ;

Even als de voorgaande, hebben wij deze Stukjes met genoegen ontvangen, en, over het geheel genomen, met vermaak gelezen. Het *varietas delectat* wordt hier zeer wel volgehouden, en haasten wij ons,

ons, om de goede ſtrekking dezer Verzameling, onze Lezers met den inhoud dezer beide Stukjes bekend te maken. Onder de gewone Rubrieken bevat het *Vierde Stukje*: AURORA, *Gravin* VAN KONINGSMARK. *Iets over de Merkwaardigheden van Zwitſerland, en de nuttigſte en voordeligſte wijze van dat Land te doorreizen. Huishoudkundige Bedenkingen en Voorſchriften* (Vervolg). *Een hartelijk woordje over de Huishoudelijke opvoeding onzer Meisjes. Over den wederkerigen invloed van de behoeften der Menſchen op de volmaking van den geest, en de werktuiglijke Kunſten. Aanmerkingen over Beſchaafdheid en Wereldkennis* (Vervolg). *Waar gij zijt, pas op uwe zakken. Iets over het Fabeldicht. De nieuwe* DEUKALION, *bij het Knekelhuis. De Lente. Bij eenige verwelkte Bloemen. Merkwaardige Anekdoten van* FREDERIK DEN GROOTEN, *betreffende Keizer* NAPOLEON. *Anekdoten wegens Keizer* NAPOLEON, enz. *De Bekeringsgeſchiedenis van den Abt* DE RANCÉ, *naderhand* DE TRAPPE, *inſtiller der beruchte orde van dien naam.* — In het *Vijfde Stukje* komen voor: KATHARINA, *Gemalin van* PETER DEN GROOTEN. *Bijdragen tot de Geſchiedenis van* DON CARLOS. MARION DE L'ORME. *Trekken uit de Geſchiedenis der Zeden van Frankrijk, in de XVIIde Eeuw. Toenemende bloei der Noord-Amerikaanſche Staten. De raauwe Koffij, als Koorts verdrijvend middel. Kunſt om Dierlijke en Plantſtoffen lang goed te houden. Druiven-Siroop en Suiker in Frankrijk. Aanmerkingen over het Fabriekwezen, enz. Tiental Menschkundige Wenken. Aanmerkingen over Beſchaafdheid en Wereldkennis* (Vervolg). *De geheime Vierſchaar der Zeden. In hoe verre is de Poëzij navolging? Bijdrage tot de Geſchiedenis der Danskunst. Aan een eenzaam Dorps-Kerkhof. De Vorst en zijn Geleigeest. Het Wolfs-A, B, C. De Ridder of de Ridderes* D'EON. *Edele daad van* MONTESQUIEU. *De Gaskonjers van het Noorden. Miſſelijke Drukfeil.*

Niet geheel nieuw zijn al deze grootere of kleinere ſtukjes, en een of ander onzer Lezeren zal zich met den *Recenſent* herinneren, iets of wat daarvan elders ontmoet te hebben. Dit, echter, zij niet gezegd ter vermindering van de waarde dezer Verzameling, door Bijdragers, van welke het toch niet kan ge-

gevergd worden, alle vroegere en latere *Mengelwerken* te hebben gelezen, die, al voor lang, tot bergplaatsen van korte Opstellen, Anekdoten, enz. gediend hebben. Daar dit Leesboek *inzonderheid ook voor Vrouwen* bestemd is, kunnen wij niet nalaten, ten dienste, of, indien gij wilt, ten vermake der Lezeressen van ons Maandwerk af te schrijven: „ Een hartelijk woordje over de Huishoudelijke Opvoeding „ onzer Meisjes." Aldus luidt dit *Woordje:* „ Onze „ Voorouders moeten toch wel zeer dom zijn geweest. Behalve het School-onderwijs, waarvan zij „ zeker wel wat meer werk voor hare Dochters hadden mogen maken: (*adres* aan het keurig spellen, „ lezen, schrijven en rekenen van vele onzer meer „ bejaarde Dames!) en behalve de oefening der Meisjes in het Breijen, Wollen- en Linnen-naaijen, en „ andere vrouwelijke handwerken, (waarbij toen alleen onder de meer aanzienlijken nog kwam het „ leeren van de *Fransche* taal, een klein hapje *Geografie*, Dansen, Muziek en Teekenkunst,) — „ behalve dit alles, zeg ik, hadden die onnoozele „ Moeders nog een ander vak van vrouwelijke opvoeding, 't welk zij meestal voor hare eigen rekening namen, en waaraan zij den belagchelijken „ naam van *Huishoudelijkheid* gaven. Dit bestond „ dan zoo *cirkum-cirka* hierin, dat de lieve Meisjes „ van tijd tot tijd, maar vooral, wanneer zij 10, 12 „ of 14 jaren oud begonden te worden, door de „ Moeders aangebragt wierden, om te leeren stoppen, „ breijstoppen of maazen, lettermerken, stijven, strijken, en over het geheel met de was omgaan; „ voorts, om te leeren kooken en alles te behandelen, wat tot de keuken, kelder en provisiekamer „ behoort; *item*, om de kleine kinderen te leeren „ behandelen, en eindelijk, om het lichte (ligte) „ huiswerk mede te doen, over het werk der Meiden „ opzigt te hebben, het huishoudboekje te houden, „ zich met de (den) aankoop van levensmiddelen, „ met de schoonmakerij, met het nagaan en betalen „ der huislijke rekeningen te bemoeijen, enz. — De „ reden, waarom die Moeders dat zoo deden, was, „ dat zij dachten: „ mijne Dochters hoopen met der „ „ tijd ook zelve eens huisvrouwen en moeders te „ „ worden, en dan dienden zij toch van dat alles

„ „ wel

„ „ wel iets te weten, zullen zij voor hare booijen „ „ niet belagchelijk, voor hare mannen niet berispe- „ „ lijk, voor hare huisgezinnen niet verderfelijk, en „ „ eenmaal voor hare kinderen niet verachtelijk wor- „ „ den,' en dat zij die Commissie zelve op zich „ nemen (namen), was, omdat zij dachten: „ nie- „ „ mand *kan* het beter, en *wil* het liever aan de „ „ Dochters leeren, dan de Moeder zelve."'

„ Zie, zoo dachten toen die eenvoudige duifjes! — „ welk eene dommigheid! Begrepen de Moeders dan „ toen niet, dat men met dat geheele lastige ding, „ genoemd *Huishoudelijkheid*, zich niet behoeft opte- „ houden, want, *dat het Huishouden goedertieren is*, „ zich in alle plooijen laat schikken als een lam, en „ dat alles evenwel kostelijk goed kan en moet gaan, „ al weet er Moeder of Dochter zoo veel van als „ mijn poedelhond, en al wenden beide er geen oog „ noch hand naar? Wel heden, dat zij maar binnen „ treden, genoegzaam in welk huishouden van onzen „ tegenwoordigen smaak zij willen, en dan zal haar „ de proef op de som voorgelegd worden, zoo over- „ tuigend, dat zij zullen blozen. Stel, dat zij er „ komen 's morgens om negen uren; zie eens, ouder- „ wetsche, onnoozele vrouw! daar staan immers de „ ontbijttafel, stoelen en warme stooven enz. al se- „ dert een uur gereed! „ Ja, maar waar zijn Moeder „ en Dochters?' —— O die zijn niet absent, dan „ tot nuttige einden. *Mama* is reeds bezig met op- „ staan: eene vreeslijke *migraine*, die haar wat lan- „ ger het bed heeft doen houden, omdat zij gister „ avond aan de speeltafel wat *geëchauffeerd* had, zou „ haar anders den geheelen dag buiten staat hebben „ gesteld, om iets in huis te doen, en 's avonds op „ de partij bij *** te gaan. Wat JEANNETTE, SU- „ ZETTE, COLINETTE, en zoo als dat goedje dan „ al meer heet, —— betreft, die zijn gewoon om „ tien uur aftekomen; en dit met zeer veel huislijk „ overleg, Mevrouw! want, *primo*, die laat slaapt, „ kan ook laat weder opblijven, en dus, zoo als „ men zegt, *het vuur helpen inrekenen;* en *secundo*, „ als dat jonge goedje zoo vroeg bij de hand is, dan „ hinderen zij *Mama* slechts in het behandelen van „ huislijke *bagatelles* en lastigheden, neem eens, het „ ordonneren van de pot, het afrekenen met de mei-

„ den,

„ den, het geven van orders tot boodschappen en
„ beletvragingen, het houden van eene *explicatie* met
„ *Papa* over nieuwe huishoudings- en speelbeurs-*Con-*
„ *tributien*, enz. enz. —— *Fi donc!* voor een sat-
„ soendelijk meisje, zoo vroeg opteftaan! 't is *rus-*
„ *tieq*, en men *ennuijeert* zich dodelijk."

„ Maar zoo veel te beter worden de uren van
„ waakzaamheid besteed! Naauwlijks is het maag-
„ denkoor rondom de ontbijttafel geschaard, of de
„ eene heeft een nieuwen Roman, de andere eene
„ Komedie onderhanden, waarin zij, met al de aan-
„ dacht van —— een huishoudelijk meisje leest; eene
„ derde bereddert het verwarde huishouden van ——
„ hare beurs, naai- of knoopwerk, *bijouteries* enz.
„ terwijl zij, benevens hare zusters, het wegruimen
„ harer kleederen op de onberedderde slaapkamer aan
„ kamenier of linnenmeid heeft overgelaten; hoe
„ huishoudelijk is het niet, deze daardoor de handen
„ vol te geven! dat goede schepsel heeft er uren werk
„ aan. —— En nu de vierde? dat is de vrouwelijke
„ *Ruben*, moeders steun en vaders troost, die moet
„ hooger toon in 't huisgezin voeren, trouwens ——
„ zij is reeds druk bezig, om —— met Mama te
„ kibbelen, en dat wel over —— zeer noodige za-
„ ken, b. v. het *suppleren* van de platgekochte
„ beurs, het *arrangeren* eener nieuwe aankoop van
„ dingen, die zij of de Zusters onmisbaar behoeven,
„ om niet *ridicul* te zijn, om *à la hauteur* van an-
„ dere meisjes zich te vertoonen; of wel, over het
„ werkzaam besteden van dien dag en avond, enz."
—— Maar ons Uittrekfel zoude te lang worden, in-
dien wij het geheele Stukje, hetwelk in denzelfden smaak den ganschen dag doorloopt, wilden afschrij-
ven. *Ex ungue Leonem.*

Niet onbevallig zijn de volgende Dichtregels:

„ BIJ EENIGE VERWELKTE BLOEMEN.

„ Gij bloempjes, kort geleen getooid met frissche kleuren,
„ 'k Zit moedloos bij u neer, en zie uw sloping aan;
„ Gij zijt het treurig beeld van mijn weemoedig leven;
„ Mijn hoop en vreugd zal eens, als uwe kleur, vergaan!"

„ Voor weinig dagen nog, wanneer de hand des Jonglings
„ U van uw steeltje plukte, en vestigde op mijn hart,
„ Toen was uw gloeijend schoon gelijk een blik der liefde,
„ Die door de nev'len breekt van diep verborgen smart."

„ Nu is uw luister weg, bekoorlijk pand der liefde!
„ Uw kleuren zijn vergaan, uw adem geurt niet meer;
„ En zijt gij nog het beeld van onze hartsvereening?
„ Helaas! dan rijst geen dag van vreugde voor ons meer!"

„ Waarom, o Jongeling! vlocht gij dien krans der liefde?
„ Waarom zonk ooit mijn blik in uwen boezem neer?
„ Waarom moest eens dit hart verteederd aan u hangen,
„ Wen ons geen dag vol hoop rijst aan den Hemel weer!"—

„ Ontwijk mij, treurig beeld van ras vervlogen trouwe,
„ Onwaardig aan het hart van mijn' geliefden vriend!
„ Zijn borst, die immer gloeit voor zijne *Adelaïde*,
„ Heeft deze droeve traan der weemoed niet verdiend!"

1 Julij 1809. A.

Bij het voorgaande voegen wij nog de volgende gedachten, toegewijd

„ AAN EEN EENZAAM DORPS-KERKHOF.

„ Stille rustplaats van de dooden,
„ Waar zoo menig lijder slaapt;
„ Waar de vader met de moeder,
„ Waar de zuster met den broeder;
„ 't Zoet genot der ruste raapt."

„ Waar het teeder kinderhoofdje
„ In de schoot der moeder ligt;
„ Waar der knapen bekkeneelen,
„ En der maagden, schuldloos spelen;
„ Waar de dood vereening sticht."

„ Waar

„ Waar geen onrust, vrees noch kwelling,
„ Ooit het zoet der fluimring ſtoort,
„ Waar men nooit van heilloos twisten,
„ Nooit van onregt of van listen
„ Nimmer van trouwloosheid hoort."

„ Waar gelijkheids gouden weegſchaal
„ Menſchenwaarde aan elk hergeeft,
„ En de beedlaar met den rijken,
„ In het rustgewaad der lijken,
„ Broederlijk gemeenzaam leeft." —

„ Lieve rustplaats van de dooden!
„ Ver van u zij 't woest gedruis!
„ Word met zachten voet betreden,
„ Eerbied boei hier onze ſchreden,
„ Stille woone in graf en kluis!"

„ O, 't gebom (brom) der doffe dorpklok
„ Predikt ons het nachtlijk uur;
„ 't Doodenheer moet lang nog rusten,
„ Wacht nog velen aan zijn' kusten,
„ In de ſlaapſchoot der Natuur."

„ Maar, 't zal eens in 't grafhol dagen;
„ Eens zal 't weemlen op uw veld,
„ Wieg van 't ander heerlijk leven!
„ Wen ge uw ſchatten moogt hergeven.
„ 't Menschbeeld uit uw kluister zwelt."

„ O, dan rijzen, in de ſtralen
„ Van de groote Legenszon,
„ Ouden, jongen; — rijken, armen,
„ Vallen in elkanders armen,
„ Baden zich in 's levens bron!"

„ Ja, dan blinkt onſterflijk leven
„ Op 't ve heerlijkt aangezigt;
„ In dien ſchitterenden morgen
„ Vlieden ſmarten, wijken zorgen
„ Voor den glans van 't eeuwig licht."

„ Stille zamelplaats der dooden!
„ Wijkplaats voor al 's werelds druk!
„ 'k Wil u vaak mijne uren wijden,
„ In uw' ruste mij verblijden,
„ En in 't naderend geluk."

Met de volgende *Anekdote*, die hier als echt wordt opgegeven, MISSE'IJKE DRUKFEIL betiteld, zullen wij onze Aankondiging besluiten: „ In eene der al-„ lergrootste Steden van *Holland* werd in de XVIIIde „ Eeuw eene nieuwe uitgave bezorgd van een zeker „ groot Werk, tot de plaatselijke Wetten, Handves-„ ten en Privilegien betrekking hebbende. Hetzelve „ werd door de Uitgevers opgedragen aan de Heeren „ Burgemeesteren en Regeerders dier Stad, welke aan „ het hoofd der opdragt genoemd werden: *Zuilen* „ *van den Staat*. Dan, ongelukkiglijk was, onder het „ afdrukken, de voorste letter van het eerste dier „ woorden uitgevallen, en dus zag men hen in dat „ Werk beriteid, als: *Uilen van den Staat*." —— *Risum teneatis amici!*

Wel Vrienden, SCHALEKAMP en VAN DE GRAMPEL, hoe slaat gij zoo maar, in uwe onbezonnenheid, van kwaad tot erger voort? Eerst noemdet gij den *Recensent* van het *Derde Stukje* der *Lektuur* een' *boosaardigen*, *hongerigen Nacht-uil*. Nu maakt gij het nog erger! nu (*) tast gij regelregt het zedelijk karakter eens onbekenden aan, hem een' *Farizeeuw*, een' *Sluipmoorder* noemende, en hem dus, in een zeker derde, gelijkstellende, met de zoogenoemde *Bravo's*, onder anderen, te *Napels*, die, voor een klein sommetje, hunnen dolk veil hebben, om den niets kwaads vermoedenden voorbijganger, onder begunstiging der duisternisse, de hartader af te steken! Begrijpt gij niet, menschen! dat gij, met al uwe scheldnamen en *injurieuse* uitdrukkingen, niet den *Recensent*, maar *u zelven proftituceert?* En zoo gij met uwe *Advertentie* het debiet van uw Werk zoekt te bevorderen, slaat gij voorwaar, gelooft mij, de paarden verkeerd voor den wagen. Want wie moet niet eenen afkeer opvatten van lieden, die van zich kunnen verkrijgen, een hun onbekend, en —— zijn geweten zegt het hem! —— niets kwaads bedoelend man

(*) Zie *Haarl. Courant*, 15 Januarij 1811, de laatste Advertentie.

man dus ſchandelijk te *traduceeren*? Maar met lieden, die toonen, voor geene redenen bloot te ſtaan, zich verder in te laten, dit rekent *Recenſent* beneeden zijn ſatſoen, en daarenboven zijnen tijd te dierbaar, om dien aan het wasſchen van den Moriaan te verſpillen. *Tantum!*

ALWIN *en* THEODOOR: *voor Kinderen. Uit het Hoogduitsch. Met Platen. Te Amſterdam, bij* J. Ten Brink, Gz. *en* J. de Vries, 1810. 136 *Bladz. In Octavo. De prijs is f* 1 - 5 - :

Een lief Boekje voor kinderen, zoowel ten aanzien der ſtoffe als van den vorm. De ſtof, wel te pas gebragte zedelesſen, welker opvolging het kind tot een *braaf* man onder de menſchen kan vormen. De vorm lief in de nette uitvoering, en door de regt bevallige plaatjes, met welke het Boekje verſierd is. De vertaling is wel geſlaagd. De ſpelling vrij naauwkeurig. *Zaaken* voor *zaken*, Bladz. 4, reg. 11; *zijne* voor *hare* tweemaal, Bladz. 8, reg. 1 en 2, en eenige weinige dergelijke onachtzaamheden of drukfouten zullen ligtelijk verſchooning vinden, wegens de doorgaande overige naauwkeurigheid. Het Boekje verdient zijne plaats onder de goede Boekjes tot preſentjes voor kinderen. Alleen doet de overtuiging, dat men de kinderen met JEZUS, den waren Kinderen Menſchenvriend, niet te vroeg kan bekend maken, om hen tot *brave Christenen* te vormen, ons wenſchen, dat van Hem en zijne liefde voor kinderen en menſchen ook iets opzettelijk gezegd ware geworden. Wij zouden het dan met volkomene ruimte aanprijzen, met den wensch, dat vele ouders en vrienden van kinderen hetzelve hunne kinderen en jonge vrienden in handen gaven!

De Verbuiging der Zelfſtandige en Bijvoegelijke Naamwoorden, voor de Nederduitſche en Franſche talen, met eenige opſtellen ter vertaling, tot toepaſſing van dezelve. Door J. VAN WIJK, ROELANDSZOON. *Vierde Druk. Te Amſterdam, bij* J. R. Poster, 1809. 70 *Bladz. In Octavo. De prijs is f* : - 4 - ;

De verdienſtelijke VAN WIJK maakt zich, bij de uitgave van dezen Vierden Druk, bekend als Schrijver van een Werkje, dat met veel genoegen ontvangen is, en zeker met nut gebruikt wordt. Het noodige over de verbuigingen in beide talen wordt er bevattelijk in onderwezen; de opſtellen tot vertaling zijn doelmatig en zeer bruikbaar; wij hebben geene ſtootende fouten ontdekt; en wij noodigen den Schrijver uit, om over de Werkwoorden en derzelver vervoeging, waarover in beide talen zoo veel te leeren valt, eene even nuttige handleiding voor de jeugd te vervaardigen.

Almanach der Muſen en Gratiën, aan Vriendſchap, Liefde en Kunst gewijd. 1811. *Te Amſterdam, bij* E. Maaskamp. *De prijs is f* 2 - 8 - ;

Een zindelijke, fraai uitgevoerde Kunst-Almanak, die niet kwalijk voegt ter plaatsvervanging van het Tijdboekje, betiteld: *Ernst en Boert voor de XIXe Eeuw*; of *Almanach van beſchaafde Kundigheden*, voor eenige jaren door den Heer FOKKE uitgegeven, doch welke toen wegens zijne kostbaarheid heeft moeten geſtaakt worden. Wij hopen niet, dat deze *Almanak der Muſen en Gratiën* een dergelijk lot ondergaan moge.

Het voornaamſte ſieraad van dit Kunst-Zakboekje beſtaat uit negen nieuw geïnventeerde en keurig bearbeide gravures, alle ontleend, zoo het ſchijnt, van oorſpronkelijke ſtukken, door verſchillende *Franſche* Kunſtenaars en Kunſtenaresſen op de Tentoonſtellingen te *Parijs* ingezonden; zij verbeelden de volgende onderwerpen: 1. Eene ſchoone, offerende aan *Minerva*, terwijl zij de list van *Cupido*, die achter een'

een' pilaar ſchuilt, om haar hart met zijnen pijl te treffen, niet ſchijnt te achten; door Mad. CHAUDET. Hierbij behoort een Dichtſtukje. —— 2. Eene groep, verbeeldende VENUS, bij hare ontwaking omringd door eenen Hofſtoet van ſpelende *Amors*, die aan hare Fakkel ieder zijne toorts komen ontſteken, om zoo het geſchapene op nieuw met de edelſte natuurdrift te ontvonken; door Jufvr. MAIJER. Een geſprek, *de Fakkel van* VENUS getiteld is hierbij gevoegd. —— 3. ADONIS *door* DIANA *bij* VENUS *ontdekt*, vermoedelijk van dezelfde; met een Dichtſtukje. —— 4. Eene groep, verbeeldende MELVINA en hare gezellinnen, *bewecnende* OSCAR, volgens OSSIAN, door Mad. HARVEY; nevens haar Klaagzang in Poëtiſch Proza. —— 5. MIKON, (*Mythe* uit het Oud-Griekſche Herdersleven, naar GESZNER,) zijnde eene afbeelding van de Graftombe dezes geliefden Herders, waarbij twee andere Herders gezeten en met eene ſchoone vrouw in geſprek zijn, die hun de deugden van den hier rustenden MIKON verhaalt; door GUERIN. —— 6. ORFEUS *met* zijne bruid EURIDICE, zich in de gezangen zijner Goddelijke lier verlustigende, terwijl een adderbeet, haar onvoorziens toegebragt, weldra die bekoorlijke vreugde ſtoort, en beiden in bittere ſmarten dompelt, door DUCIS; met een Dichtſtukje. —— 7. LAS CASAS, *door een paar Indianen getroost*, van HERSENT; nevens een levensberigt van denzelven ter opheldering. —— 8. De grijze Tijd, uit het graf rijzende, om eenen doodelijk kranken als zijne prooi te overweldigen, die echter, ſchoon reeds op één' voet in 't graf waggelende, zich nog aan de Godin der Gezondheid vasthoudt, welke hem uit hare borst poogt te drenken, terwijl zij de hoopgevende levenslamp nog voor hem in de hoogte houdt, door CARAFFE: eene treffende beeldſpraak, fraai gevonden, en keurig, met de bijbehoorende *attributs*, uitgevoerd; waartoe het prozaisch ſtukje behoort: *de Hoop verzelt den mensch tot in het graf.* Alleen komen ons de vleugelen van den tijd wat al te groot en te lomp voor, zonder dat wij bepalen durven, of dit gebrek ook aan het oorſpronkelijke, dan alleen aan den Heer VAN SENUS toebehoore, aan wien wij deze anders keurige *Gravures* te danken hebben. Eindelijk, 9.

LUCINDE, *haar Duiffje beweenende*, van Mad. CHAUDET, nevens een Dichtſtukje, hierop ſlaande. —— Vertoont zich in 't gelaat van dit meisje niet meer angst en ſpijt dan droefheid?

Wij danken den Heer M. voor eene onderneming, die ons, en onze ſchoonen inzonderheid, eenigzins met de nieuwſte en beste ſtukken der *Franſche* Teeken- en Schilderkunst kan bekend maken; en aan den Graveur behoort den lof, dat zijn werk met het beste van dergelijke buitenlandſche Jaarboekjes kan wedijveren.

Minder belangrijk, ſchoon welgekozen en in hunne ſoort goed, zijn de overige ſtukjes in rijm en onrijm, hier geplaatst, als: ANSELMUS *en* ZELMIRE; *De Suiker-Ahorn; De Broodboom; De Lucht; De Kropgans; De Spookheilige; De Blakworm; De Waterval van Niagara*, — zijnde eenige bijzonderheden uit de Natuurlijke Historie. —— Voorts, *Graflied der Nadowesſiër* (5), volgens CARVER; *Aan* LINNAEUS (LINNEUS), *Aan Mejuffer* A... K... *bij hare 20ſte verjaring wat te laat begroet*; *Aan* LINE, Dichtſtuk; *Aan* ROZEMOND, naar HOOFT; *De Herinnering*, naar HOLTY; *Aan* AMOR, naar GESZNER; alle Dichtſtukken. —— *Rhapſodiën*, zijnde eenige Aardrijks-, Natuur- en Geſchiedkundige merkwaardigheden; *Zedelijke Grondregels*, eenigermate in den ſmaak van KANT; — en *Anekdoten*, meest alle bekend; doch onder welke men het levensberigt der beroemde FRANCOISE D'AUBIGNE (DE MAINTENON) nog altijd met genoegen herleest.

Tot een ſtaaltje van Poëzij en der kleine Proſaïſche ſtukjes nemen wij over een gedeelte van

ORFEUS EN EURIDICE.

„ Ontroerd, verrukt en opgetogen
„ Door 't onbevlekt gevoel van 't godlijk minvermogen,
„ Ontvlood het liefdrijk Paar het woelig feestgeſchal,
„ In 't lommer van 't geboomte, op 't veldtapijt ge-(zeten,
„ Met een verteederd hart en onbevlekt geweten,
„ Mag 't hier zich zoo gelukkig heeren.
„ Als ooit een minnend Paar op aarde worden zal.

„ Hier

„ Hier vloeide 't hart van blijdſchap over;
„ Beſchaduwd door het groene lover,
„ Hief Orfeus zijn gezang met teedre ontroering aan:
„ Hij laat zijne Euridice hooren,
„ Hoe ze oog en zinnen kan bekooren,...
„ Hoe zij het blakend hart doet ſlaan.
„ Haar minnelijke blik, van reine liefde zwanger,
„ Doet... woorden heeft zij niet... den opgetoogen zanger
„ Den toeſtand van haar' ziel verſtaan."

* * *

„ Maar kort is deze vreugd!... ô Stervling! zoek op aarde
„ Geen' kalmte, die u zelfs een God benijden zou:
„ Schat ge uw geluksſtaat hoog in waarde,
„ Verwacht hem te eerder dan te wisſlen met den rouw."

„ Een Adder, in het gras gedoken,
„ Rekt zich nu ſchichtig uit zijn' wrong,
„ En treft, door 't ſcherp venijn in heilſche woede ontſtoken,
„ De luisterende Bruid met zijn' vergifte tong.
„ Nu wordt de galm der vreugdezangen
„ Door jammerenden rouw vervangen:
„ De treurende Orfeus kwijnt, met 't hoofd ter aard gebukt:
„ Ten toppunt van geluk geſtegen,
„ Toen hij zijne Euridice als weerhelft had verkregen,
„ Vermogt geen jammerſtaat de droefheid op te wegen,
„ Die thans zijn ziel verſlindt, nu ze aan hem wordt ontrukt."

* * *

„ Gelieven, die, bij 't minzaam koozen,
„ Getooid met ſchoone lenteroozen,
„ Die als de zedige onſchuld bloozen,
„ Uw heilſtaat onverdelgbaar acht,...
„ Schuwt, ſchuwt... dit zij u aanbevolen!...
„ Den adder, die, in 't gras verſcholen,
„ Uw blijdſchap te verwoesten tracht!"

W.

en de volgende *Anekdote:*

„ De Kanadaſche Wilden zijn zeer bijgeloovig omtrent hunne Droomen. Zij beſchouwen die als

„ ingeving van hoogere Beſchermgeesten, en dringen „ op dien grond derzelver vervulling."

„ Zeker Opperhoofd der Mohawks-Indianen droom- „ de menigmalen van Rum, Tabak, Kleederen en „ andere Behoeften meer, en gaf zulks aan den Heer „ Johnſon te kennen, waarop dan doorgaans de in- „ willíging volgde."

„ De gedurige herhaling dezer Droomen verveelde „ den Engelſchman, en nu begon hij op zijne beurt „ ook te droomen. Op zekeren tijd zeide hij tot het „ Opperhoofd: „ Hendrik! ik heb gedroomd, dat ik „ „ van den Mohawk eene ſtreek lands tot een ge- „ „ ſchenk zal krijgen, om daarop een huis te bou- „ „ wen." — De Indiaan antwoordde al lagchende: „ „ Broeder! als gij dit waarlijk gedroomd hebt, „ „ moet ik u zulks geven." De Engelſchman wees „ hem het voorwerp van zijnen droom en kreeg eene „ ſtreek van het ſchoonſte land langs de Mohawk- „ rivier van negen mijlen ten geſchenke, dat hij tot „ een treffelijk landgoed bereidde. De Indiaan, ech- „ ter, liet op eenmaal zijne voormalige ingevingen „ varen, en gaf zulks op deze wijze te kennen: „ „ Broeder! laat ons niet langer jegens elkanderen „ „ droomen; want het hoogſte, dat ik bekomen „ „ heb, is een fraai kleed: gij daarentegen een zeer „ „ groot bed, waarop mijne Voorvaders dikwerf „ „ zeer gerust hebben geſlapen.""

Een ruim debiet, in zoo verre onze tijden zulks toelaten, ſtelle den Heer M. in ſtaat, om deze onder- neming, vooral door het geven van getrouwe nabeel- dingen der voornaamſte voortbrengſelen van *Franſche* (en ook, bij gelegenheid, van *Hollandſche*) ten toon geſtelde kunst, voort te zetten!

Etrennes des Muſes aux Graces, pour l'année 1811. à Amſterdam, chez *E. Maaskamp*. Le prix est *f* 2 - : - :

Nog een ander Nieuwjaarsgeſchenk van Kunst en Smaak, in het Fransch, waarmede de Heer MAASKAMP ons beſchaafd Publiek begiftigd heeft.

Het

Het is verfierd met zeven fraaije en den kunstfmaak van den Heer VAN SENUS eer aandoende Gravures, voorftellende zoo vele vrouwelijke afbeeldingen, in verfchillende *attitudes* en karakters, namelijk: als beoefenares der kunften, als kokette, als nieuwsgierige of weetgierige, als in gepeins, als eenen bloemtuil makende, als Borduurfter; en, zich opfchikkende aan het *toilet*.

Eene menigte van ftukjes, zoo in Proza als Poëzij, gedeeltelijk tot de gemelde afbeeldingen betrekking hebbende, is ook hier bij de gewone Almanaks-bijzonderheden gevoegd. Een aantal van binnen- en buitenlandfche Auteurs hebben daartoe of door oorfpronkelijke of door uit hunne Werken ontleende opftellen het hunne bijgedragen, en ook onder deze zijn er, die niet onaardig zijn, bij voorb. de volgende Fabel;

LA POULE.

Si ma poule était mieux nourrie,
Au lieu d'un œuf peut-être elle m'en pondrait deux;
Cela nous aiderait dans ces temps malheureux,
Disait Jeanne: essayons. La voila rebondie,
Graisse à plaisir; soins superflus:
L'embonpoint la perdit; elle ne pondit plus.

* * *

Abondance de biens étouffe l'industrie.

QUELQUES SOUHAITS DU PREMIER JOUR DE L'AN.

Jules fait beaucoup de dépense;
De la fortune enfant chéri,
Il vit au sein de l'opulence:
Je souhaite à Jule un ami.

Agnès croit les hommes sincères,
Tendres, constans et point jaloux,
Toujours amans, jamais colères:
Ne lui souhaitons point d'époux.

Lise veut plaire; elle est coquette,
Elle met du blanc et du noir,
Elle a cinquante ans; je souhaite
A Lise un fidèle miroir.

A l'amant timide et fidèle
Je souhaite un tendre baiser;
Et je souhaite une cruelle
A l'amant volage et léger.

La nuit, le jour Paul étudie;
Il a du savoir, de l'esprit;
Il a fait maints tragédie:
Je souhaite à Paul un habit.

Il est certains faiseurs de drames,
Qu'à l'envi chacun applaudit,
Qui font pâmer toutes nos dames:
Je leur souhaite plus d'esprit.

D. L. M.

Ten slotte nog deze Fabel:

LA CANNE ET SES OEUFS.

Une canne couvait ses oeufs
Dans une ferme et sous les yeux
D'un vigilant propriétaire;
Elle s'enfuit à la rivière,
T'fit cent tours, y plongea, barbotta,
Puis au retour elle humecta
Ses pauvres oeufs, espérance chérie:
L'humidité les gâta,
Aucun ne reçut la vie.
Le fermier n'en fut pas content,
Et se résolut à l'instant
De ne plus laisser la canette
Couver ses oeufs, mais d'en charger
Quelqu' honnête et sage poulette,
Sous qui les oeufs mûriraient sans danger.
L'expédient réussit, et la mode
S'en établit par tout pays.

* * *

Conseillons la même méthode
Aux jeunes mères de Paris.
Si le doux soin de leurs familles
Au logis pour toujours ne peut les arrêter;
Qu'elles donnent sans hésiter
Des gouvernantes à leurs filles.

MANCINI-NIVERNOIS.

De

De nette uitvoering verdient allen lof. Alleen is het jammer, dat, om enkelde lange regels niet af te breken, (hetgeen toch elders gedaan is,) de woorden zoo op elkander gedrongen zijn, dat men er op ſtuderen moet, om ze verſtaanbaar te ſchiften, b. v.:

Lesbine enfin croit voir descendre dans la plaine

Qui pour un air d'ennui pourrait passer sur terre.

Tout trait au plus mal dans vos bois, dans vos nids.

Enz.

Almanak voor Vrouwen door Vrouwen. 1811. *De prijs is f : - 18 - :*

Almanak van Vernuft en Smaak. 1811. *Beide te Amſterdam, bij de Wed.* J. Dóll. *Met Kunſtplaten. De prijs is f : - 18 - :*

Wij hebben, in het jaar 1809, het plan en de ſtrekking van deze beide Tijdboekjes, die nu reeds twintig jaren lang, met goeden aftrek, ſtand gehouden hebben, vermeld; de thans uitgegevene Stukjes voor dit jaar zijn niet minder fraai uitgevoerd, dan die van de vorige jaren, en verſierd met keurige kunſtplaatjes naar de teekeningen van J. SMIES, in het koper gebragt door VAN SENUS en VILIJN, welke, zoo door karakteruitdrukking als kundige ordinantie, allen lof verdienen.

De *Almanak voor Vrouwen*, welke aanhoudend met de Dicht- en Proſaïſche Geeſtvruchten der Vaderlandſche Dichteresſen WOLF, DEKEN, MOENS, WOESTHOVEN, en anderen, verſierd was, behoudt nog ſteeds ten doel, om op eene bevallige en te gelijk nuttige wijze aan de Nederlandſche vrouwen ter lekture te verſtrekken, en den geeſt te beſchaven door de oorſpronkelijke voortbrengſelen van Vaderlandſch vernuft, zoowel als door kleine overzettingen van Verhalen der

bes-

beste Franſche en Duitſche Schrijvers, welke in onze taal nog niet bekend zijn, waardoor men in de uitgave van vorige jaren bereids verſcheidene ſtukken vindt, welke, in dit jaar, in andere Tijdboekjes, als nieuw opgedischt, en zelfs van dien kant als zoodanig aangeprezen worden. Telken jare is dit Tijdboekje verrijkt met de Levensbeſchrijving van eene of meerdere beroemde Vrouwen; gelijk dan ook het Stukje van dit jaar de beknopte Levensbeſchrijving van de Griekſche Dichteresſe SAPPHO, verſierd met derzelver fraai gegraveerde en echte afbeelding naar een' alouden Edelen Steen, vervat.

De *Almanak van Vernuft en Smaak*, welke ook dit jaar op bevallige, meestal oorſpronkelijke, Dichtſtukjes mag roemen, was reeds ſedert verſcheidene jaren bekend door de vernuftige voortbrengſelen der Vaderlandſche Dichters NOMSZ, UIJLENBROEK, FOKKE, VEREUL, LOOTS, TOLLENS, FEITH, LOOSJES, BAZ en anderen; waarom de vereerders der Nederlandſche Poëzij, dezelve altijd boven anderen de voorkeur gaven. Ook dit tegenwoordig Stukje doet zich door verſcheidene kunstvoortbrengſelen van tegenwoordige Dichters met onderſcheiding kennen. Onder alle welke ons beſtek alleen toelaat, tot eene proeve aan onzen Lezeren hier mede te deelen, eenige Coupletten uit het bevallig Dichtſtuk van den Heere A. LOOSJES, PIETERSZ. betiteld: MARIA TESSELSCHADE VISSCHER, *op Muiderberg*, waarin, op eene zeer Dichterlijke wijze, verhaald wordt, het bezoek, dat die beroemde Dichteresſe bij den Drosſaart HOOFT, op het Slot te Muiden, af leide, waarbij zij met het aldaar vergaderd gezelſchap een togtje naar Muiderberg deed, alwaar de Ridder HOOFT haar verzoekt, het gezelſchap met een ſtuk uit hare Vertaling van TASSO's *Jeruzalem verlost*, en wel met het Minnelied of den Tooverzang van ARMIDA, dien zij haren minnaar REINOUD toezong, te vereeren. Zij voldoet aan zijnen ſterken aandrang; en zingt het door haar vertaalde lied, in het oord, waar de van ouds beroemde *Echo* hare ſtem, door woordelijke weerkaatſing, zoo veel te meer krachts bijzette; hetwelk de Dichter dus bevallig uitdrukt:

Nu

Nu kiest de schoone Zanggodin
Voor zich een plekjen uit,
Een plekje waar de klank der stem
Bevallig wordt gestuit.

Maar, zonder dat iemand van het gezelschap zulks bemerkt hadde, was zeker jongeling, genaamd ALLARD KROMBALG, die eene hevige liefde voor de Dichteresse opgevat hadde, en ook naderhand haar echtgenoot geworden is, het gezelschap van Muiden gevolgd, en had zich, ter plaatse, waar zij dezen zang zong, in eene laan geplaatst, waar hij, zonder ontdekt te worden, deelgenoot van het gehoor dezes lieds konde zijn; doch men hoore hier den Dichter zelven:

Een jeugdig Hopman, die, sinds lang,
In stilte, TESSELSCHA
Beminde, sloeg sinds lange ook reeds
Den gang der Jonkvrouw ga.

*

Hij was van Muiden haar gevolgd,
En hoorde, door een laan,
Gescheiden van die lieve maagd,
Verrukt die woorden aan.

Nadat de Dichteresse haar lied voleindigd had, vervolgt de Dichter:

Aldus zong schoone TESSELSCHA
Den grooten TASSO na;
Elk voelde ARMIDA's tooverkracht
Herleefd in TESSELSCHA.

*

De Drossaard vat daar op het woord:
„ 'k Bedrieg mij zeer door schijn,
Of gij, was Ridder REINOUD hier,
Zoudt zijne ARMIDA zijn."

*

„ Dat is," roept nu de jongeling,
Die straks van verre stond,
„ Dat is, dat is zij mij alleens!"
En werpt zich op den grond.

Ge-

*

Geknield voor TESSELSCHADE, ligt
De fiere jongeling,
Daar hij flechts TESSELSCHADE ziet . . .
Niets van haar' vriendenkring.

De jongeling verzoekt daarop vergiffenis voor de door hem genomene vrijheid, en eindigt zijne aanfpraak met de regelen:

O fchoone, zie een REINOUD hier
Getooverd voor uw' voet.

Al verder zingt de Dichter:

„ Rijs op," zegt TESSELSCHADE, die
Half toornig nederziet;
„ Gij jongeling moogt REINOUD zijn,
Ik ben ARMIDA niet."

*

Zoo fprekend ftapt zij voort — maar 't hart
Gevoelde een vreemde pijn:
Verzuchtend', zoo 'k ARMIDA was,
Zou hij mijn REINOUD zijn.

*

En juist niet langen tijd daarna
Was 't, dat die jongeling
Van TESSELSCHADE'S rozenmond
Het heuglijk Ja ontving.

De ontmoeting der beide gelieven, in tegenwoordigheid van den Ridder HOOFT en het geheele Gezelfchap, bij den ronden muur, welke de plaats der Echo van Muiderberg omfluit, wordt in eene zeer fraaije en karakteristieke afbeelding aan den Lezer van dit bevallig Dichtftukje vertegenwoordigt.